

Criza politică și motivațiile ei

Stelian Tănase, Emil Hurezeanu, H.R. Patapievici și Andrei Cornea

pag.
3, 5-7

Nr. 5 (415), 3 - 9 feb. 1998

Dan C. Mihăilescu
Alice Voinescu
Jurnal

pag.
15

Ion Vianu
Corneliu Baba
și împărăția nebunilor

pag.
14

Efortul de refacere a coaliției fie ea și în strania formuluă cu un PD în același timp și la putere (secretari de stat, prefecti s. a.), și în opoziție (retragerea ministrilor din guvern și acordarea unui sprijin condiționat în parlament) – a eşuat din nou. Simbata trecută, Wim van Veltzen, șeful creștin-democrației europene, s-a aflat la București pentru a-și face public, în actualul impas politic ce pune sub semnul întrebării continuarea procesului de reformă în România, sprijinul acordat PNȚCD și premierului Ciorbea.

Liderii PD au socotit intervenția lui Wim van Veltzen drept o încărcare a punctului 5 din Comunicatul de la Cotroceni privind abținerea de la orice fel de declarații publice. (Totuși, astfel de încălcări ale comisiei și PD. Cum ar fi, de pildă, articolul din 30 ianuarie, publicat în *Azi* sub semnatura vicepreședintelui PD, Adrian Severin, „Trei, Doamne, și toți trei” în care acesta dă lecții, pe rind, premierului Ciorbea, președintelui Constantinescu, dar și propriului șef, Petre Roman). Acuzând un amestec în treburile politice interne ale României, liderii PD au anunțat că vor părași masa tratativelor, la care abia consimțiseră să se așzeze după mai multe runde de convorbiri cu președintele Constantinescu. Fraza lui van Velzen, socotită de PD ultragiantă, este: „Probabil, conflictele interne din interiorul PD sunt cauza reală pentru ce se întâmplă în România”.

Modul precipitat în care a acționat conducerea PD, dar mai ales nervozitatea conținută în declarații, te pun pe ginduri: de pildă, un fruntaș al partidului a declarat că năduș și pe un ton disprețitor că, în Europa actuală, creștin-democrația nu mai înseamnă aproape nimic. Și atunci, ne întrebăm, ce rost are să te superi și să pleci cînd partenerul tău de negocieri este vizitat și încurajat (cum

altfel?) de ruda lui europeană care, în propria-ti vizuire, este căzută în desuetudine? Uitase, oare, probabil sub impulsul nervilor, fruntașul cu pricina că, totuși, la conducerea celei mai puternice țări europene, Germania, se află Partidul Creștin Democrat al cancelarului Kohl? Sau realizările economice, politice și istorice (cu referire specială la unificarea Germaniei) ale acestui partid, înfăptuite de-a lungul a patru mandate consecutive, dovedind o longevitate politică demnă de invidiat, pot fi considerate ca „desuete”? Ori supărarea venea tocmai din diagnosticarea exactă a unei boli de care PD nu vrea sau nu mai poate să se vindece?

RODICA PALADE
**Care să fie
cauza reală?**

În cercurile informate există, printre altele, și opinia conform căreia, în ultimele întâmplări politice din țara noastră, PD a fost victimă unei instrumentări ce urmărește asiduu împingerea României în zona gri. Evoluțiile politice ale țării noastre, din ultimul an, care au deschis culoul către NATO și UE, au pus, mai mult ca sigur, în stare de alertă anumite forțe oculte. În a doua parte a anului trecut, după summitul de la Madrid, țara nu a fost ră-văsită, aşa cum se scontase, de „grave tulburări sociale”. Am asistat, atunci, la punerea în aplicare a unui variat repertoriu avînd ca scop distrugerea

singurului atu de care dispunea România: stabilitatea. După distribuirea unei partituri a „spionilor”, orchestrată de chiar șeful diplomației de la acea dată, d-l Adrian Severin, s-a încercat la Odorheiu Secuiesc reluarea scenariului nefast, din 1990, de la Tîrgu-Mureș, al conflictului interetnic pe care, însă, din fericire, părțile au refuzat să-l mai „joace”. Abia spre sfîrșitul anului, după o remaniere anevoieasă, dar socotită de către toți partenerii de coaliție drept una „de fond”, scenariul destabilizării a reușit să capete contur: exploatînd ambiții, frustrări, dar și o incompatibilitate de esență între PNȚCD și PD, „regizorul” din umbra a adus la rampă un spectacol „reușit”, ce își așteaptă încă deznodămîntul. Nu vreau, prin asta, să exonerez guvernul și pe Victor Ciobea de gafele, ezitările și inabilitățile care îl fac pe comentatori să consideră anul 1997 ca pierdut pentru reformă. Și, mai ales, nu vreau să scuz PD, considerindu-l victimă unei monstruoase însenări. Pe tot parcursul acestei crize, PD-iștii au clamat reformă, ca pe un ideal, de la care ei nu vor să abdice. Dar ce fel de reformă? Din păcate, o reformă care seamănă ca două picături de apă cu aceea propusă de PDSR-ul lui Ion Iliescu, care anatemizează furi-bund garantarea dreptului la proprietate (integrală) și tentativa de igienizare obligatorie a societății postcomuniste, prin accesul public la dosarele securității.

Provocată sau nu, criza actuală mai relevă un fapt: rezultatul alegerilor din 1996 a însemnat doar înfringerea lui Iliescu, nu și crearea unei coaliții să-năstoase, pe baza unor deziderate comune și a unei compatibilități de program politic. Coaliția aflată astăzi la putere (inclusiv PD) conține forțe politice care, într-o țară normală, ar ocupa bâncile distințe ale parlamentului: ale puterii și ale opoziției.

pag.
8 - 9

Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI

OPINII

DREPT LA REPLICĂ

E cazul să ne temem?

Declarația fostului ministrul de Externe al României, Adrian Severin, privind apartenența unor directori de ziare și a unor șefi de partide la servicii secrete străine, a produs în mass-media românești o adeverătură furtună. Cazul, devenit „Cazul Severin”, a intrat și în atenția Consiliului Suprem de Apărare a Tării (CSAT), care, în urma unei ședințe-maraton, și-a prezentat concluziile printr-un comunicat dat publicației. În acest comunicat apare însă la punctul b) o afirmație stupefiantă. Cităm: „încercarea de a submina autoritatea instituțiilor fundamentale ale statului – Armata, Biserica, alte instituții care apără statul de drept...“.

Este oare Biserica o instituție a statului? Cu alte cuvinte, statul Român este un stat confesional și noi n-am săut acest lucru pînă acum? Sîi, de fapt, cine este Biserica scrisă cu B? Există o Biserică de stat și alte biserici de rang inferior, pe care statul le toleră doar? Se referă cumva această exprimare la Biserica Ortodoxă Română? Pentru că viața de zi cu zi ne-a silit să constatăm că se produce o acaparare de către Biserica Ortodoxă a tot ce se poate acapara. Astfel, crucea din stema României a devenit „cruce ortodoxă”, deși heraldica nu cunoaște această notiune – cimitirul comunal Bellu a devenit Cimitirul Bellu Ortodox. (Oare au fost trecuți post-mortem la ortodoxie și eroii musulmani din trupele de algerieni ale armatei franceze, sau catolicii, sau protestanții, sau evreii înmormântați acolo?) Biserica din sondajele de opinie, prin care fiecare din cei interogați înțelege propria biserică, devine în raportări Biserica (cu B) și este automat asimilată Bisericii Ortodoxe.

Si cum va înțelege statul să apere această instituție fundamentală a sa (pe care noi o cunoaștem ca pe una dintre cele mai reprezentative componente ale societății civile)? Vor fi „cheamate (...) alte instituții care apără statul de drept” să acționeze în apărarea ei? Se va repeta 1 decembrie 1948, cînd, la ordinul lui Stalin, asupra a peste două milioane de greco-catolici statul și-a asumat toate mijloacele pentru ca să-i treacă cu forță la Biserica Ortodoxă?

Intr-un articol publicat în revista Meridian (mai-iunie 1991) și care a văzut lumină tiparului după asasinarea sa, profesorul Ion Petru Culianu, tratînd tema fundamentalismului, scria: „Fascismul românesc, însă, apare ca un fenomen tipic de fundamentalism în interiorul religiei ortodoxe. Ortodoxismul românesc, cultivat de Nichifor Crainic și Nae Ionescu și acceptat în mare parte ca ideologie de Cornelius Zelea Codreanu...“. Si încheie cu un avvertisment, „Pericolul fundamentalismului în sinul ortodoxiei nu-s-a stins. Dimpotrivă, azi pare mai puternic ca niciodată“. Să fi avut celebrul profesor aptitudini profetice? Recentul comunicat CSAT pare să se constituie într-o dovadă neașteptată.

Laurențiu Horia Moisin
București, ianuarie 1998

Stimată redacție,

Scrisoarea mea se referă la articolul „Insecurizarea securităților” semnat de d-l Sorin Petrescu din Constanța și publicat în pagina „Curier 22” a revistei

„22” nr. 51 (409), 23–29 decembrie 1997.

Nu voi comenta conținutul articolului, întrucât subiectul a mai fost comentat în decursul anilor, și nici titlul ales – destul de confuz, după opinia mea.

Ceea ce cred că impresionează neplăcut pe mulți cititori ai revistei „22”, precădere pe acei ce nu posedă, ca d-l Petrescu, *Dictionarul de neologisme și alte dicționare – precum Dictionarul francez-român, italian-român latin-român etc.* – este utilizarea nejustificată a unor cuvinte străine în locul cuvintelor românești cu același înțeles, cuvinte străine ce par a fi cîutăute anume, în amintirea dicționare, spre a fi folosite, probabil, în dublu scop:

a) să demonstreze naivilor ce om de mare cultură este autorul și cit de multe limbi străine cunoaște dumnealui;

b) să-i determine pe bieții cititori să-și plîngă de milă pentru neștiința lor de a pricepe aceste vorbe „savante”...

Drept urmare, mă întreb, domnule Sorin Petrescu, de ce sunteți atât de „crud” cu cititorii care, din varii motive, nu au încă modesta lor bibliotecă colecția completă de dicționare, dar în schimb au marea dorință de a se lumi și ei cîtinând o revistă selectă precum revista „22”?

Sint convins, stimate domn, că atunci cînd vorbiți cu vecina dv. de apartament despre necazurile comune n-o întrebă dacă și în bucătăria dumisale există o „pululație subreptică” a gîndacilor și nici nu-i spuneți că pîsica dv. dispune de o „astuție iremisibilă”, dar dv. sunteți totuși „debonar” cu ea... Si aşa mai departe cu celelalte vorbe „savante”: lumina abstrusa, loja celor cu facondă...

Si din păcate nu sunteți măcar unicat în privința celor care se străduiesc să „înnobileze” cu orice preț sărmâna limbă română!

Chiar vă supără atât de mult cuvintele autohtone precum: pululație=înmulțire rapidă; subreptic=tănit; abstrus=neclar, confuz; astuție=siretenie, violență; facondă=vorbărie, ușurință de a vorbi; iremisibil=de neierit; debonar=blajin, indulgent?

Sau dorîți neapărăt să râmîneți „un mare neînțeles”?

Păcat! Căci totuși „mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim...“.

Petre Berneagă
București, 29 decembrie 1997

Este de notorietate faptul că, întrebat dacă își menține declarația din ziarul Azi (anume, că Alianța Civică ar fi o „organizație extremistă infrățită cu partidul România Mare”), d-l Adrian Severin a răspuns în plenul guvernului (s-ar putea consulta stenograma de sădintă): „Nu eu am spus-o, ci revista „22”“.

Se poate, întărevă, consulta și colecția revistei „22” (v. editorialul „Un mit – Valerian Stan”, nr. 35/8 septembrie 1997).

Întrebat de BBC, la 24 decembrie 1997, ce crede despre demisia ministrului de Externe, editorialistul în cauză, Andrei Cornea, a răspuns, în esență, că Adrian Severin s-a înșelat în privința spionilor, crezînd că are în minecă „niște asi”; gresela lui Adrian Severin a fost, după Andrei Cornea (opiniu repetată apoi într-un sir de alte luări de poziție și articole), că Adrian Severin a făcut asemenea declarării în calitate de ministru; unui ministru nu

i se potrivește asemenea gesturi etc.

Întrebarea mea este: Ce părere are d-l Cornea despre realitatea problemei – a „extremismului” Alianței Civice? Sîi, dacă este atât de exigent cu greșelile fostului ministru, este oare la fel de exigent și cu propriile declarări hazardate? În definitiv, un jurnalist care dă lecții ministrilor și liderilor politici ar trebui să poarte o răspundere la fel de mare ca aceasta. Nu numai teoretic, ci și practic.

Cred că epilogul cazului Severin (care a contribuit, de altfel, din plin și la actuala criză guvernamentală) ar trebui să fie o lecție și pentru d-l Cornea, și pentru alții gazetari incitatori.

Victor Brătila

Domnule Victor Brătila,

Nu știu ce a declarat Adrian Severin în plenul guvernului sau aiurea, dar nu știu nici unde aflat că eu am spus despre Alianța Civică că ar fi o organizație extremistă. În articolul respectiv am spus doar că s-a ajuns ca „Alianța Civică și România Mare să vadă – acolo unde nu se cuvine – aceiași înger și aceiași demoni“. „Îng erul” era d-l Valerian Stan, iar „demonul” era guvernul Ciobea. Faptul că două lucruri (entități) au unele elemente în comun nu înseamnă că au și ceva esențial în comun. De exemplu: și pentru liberali, și pentru comuniști, în timpul ultimului război mondial, nazismul a fost un „demon” comun, ceea ce nu înseamnă că liberalismul și comunismul sunt totuși.

Andrei Cornea

Precizare

Vă felicit pentru paginile dedicate „Grupului Capotă-Dejeu” cu mențiunea: „tema mai puțin cunoscută” la care vă referiți a constituit subiectul a trei episode ale „Memorialului Durerii”, în urmă cu șase luni. Fotografile din pagini sunt reproduce de pe banda video a filmului, prin proceseul video „printed”, la aparatul unui prieten de-al nostru, cu efortul unei jumătăți de zi, din afecțiune pentru dumneavoastră și pentru revista pe care o conduceți.

Aceste fotografii au apărut în „Memorialul Durerii”.

Cu stimă,

Lucia Hossu Longin

DREPTA
REPLICĂ
Doamnei Gabriela Adameșteanu,
Redactor-șef al revistei „22“

În numărul 3 din anul acesta al revistei „22”, într-o cronică a recentei crize guvernamentale, d-l Iulian Anghel consemnează, în dreptul lunii august 1997, că „la 27 august, Valerian Stan este demis la cererea ultimativă a PD; într-un raport anterior, șeful Corpului de Control îl acuza direct, de această dată, pe cîțiva demnitari PD (...) de ocupare abuzivă a vîlerelor de protocol în care locuiesc” și că „la 29 august, Convenția Națională a PD hotărăște răminerea în coaliție în ciuda atacului lui Valerian Stan”.

În legătură cu aceste mențiuni, vă rog să aveți bunăvoie să publicați următoarele două observații:

1. Nu înțeleg de ce crede d-l Iulian Anghel că atunci cînd am constatat și am consemnat abuzurile locative ale patru demnitari ai PD (alături de alții, cîteva zeci, cei mai mulți de la PSDR, dar și de la alte partide din același coaliție) am comis un atac la adresa acestui partid și nu admit că mi-aș fi făcut pur și simplu datoria – aşa cum îmi impuneau Statutul Departamentului de Control al Guvernului și Hotărîrea Parlamentului Român nr. 11/1996 (privind soluționarea dosarului „Apartmentul”).

2. Vorbind despre Convenția Națională a PD din 29 august, unde s-a hotărât răminerea în coaliție, „în ciuda atacului lui Valerian Stan”, d-l Iulian Anghel pare că vrea să-și convingă cititorii despre toleranța generoasă a PD, care, nu-i aşa, deși atacat de partenerii de guvernare, se sacrifică pentru binele comun.

În realitate, aici nu este vorba de cît despre o inconsecvență logică a d-lui Anghel, care, cu numai cîteva rînduri mai sus, consemnează că la 27 august – înainte cu două zile de Convenția Națională a partidului, deci – „Valerian Stan a fost demis la cererea ultimativă a PD”. Așadar, partidul d-lui Roman i se dăduse deja (în urma unui săntaj ruinos) satisfacția maximă – demiterea celui care își permise să denunțe abuzurile demnitărilor demnitărilor săi. De aceea a rămas PD în coaliție și nu din altruismul pe care pare a ni-l sugera d-l Anghel în cronică sa.

Valerian Stan
București, 26 ianuarie

PREȚURI LA ABONAMENTELE INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști detinuți politici și veterani de război:

- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai 9.500 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Liberă

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SINT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sint, de asemenea, cu reducere:

- 15.000 lei pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- 12.000 lei pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

MĂRIRILE DE PRET NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Cei interesati sint rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:

Revista "22",
cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverință școlară etc.) valabile un an se expediază pe adresa:

Revista "22",
Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

STELIAN TĂNASE

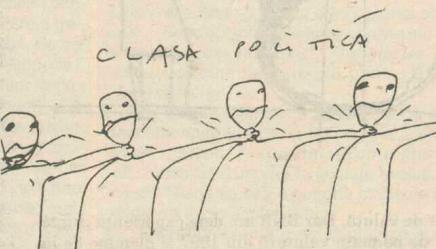
Mașina veche din garaj

Piesajul politic s-a complicat enorm în ultima vreme. El a depășit și limitele realității. În iarna asta am aflat că ce nu există durează mai mult! Știm din cîteva declarații oficiale că nu există o criză politică. Nici una socială sau economică. Ca să afîm apoi că această criză (inexistentă) să înceată odată cu comunicatul semnat de liderii partidelor din coaliție. Pentru că nu există, deși s-a terminat, cum sănătatea crizei persistă. Numai că există moare, ceea ce nu e cazul acum. Trăind între realitate și ficțiune, între definiții sofisticate și realități care sunt negate cu sofism și minciuni, elita guvernătoare este în cel mai prost moment al ei de cînd PSDR și aliații au pierdut alegerile din noiembrie 1996. Coaliția de coaliiție este în imposibilitate de a funcționa. Tara nu este guvernată din octombrie. Procesul de străpungere operat din ianuarie pînă în septembrie a încetat. Reforma lîncezește cam pretutindeni, în afară de discursurile oficiale, unde este extrem de prezentă. O obsesie aproape. Numai sintagma „interesul național” o găsim tot atât de frecvent invocată. Cu cît este mai ignorat, conștiința vinovată face să fie mai des folosită la Cățavent. Este o competiție dură de a trece mai reformist și mai preocupat de interesul național decît ceilalți. La fel, efortul de a plasa dificultățile, sacrificiile, „mizeria” schimbărilor pe seama partenerilor de guvernare. Bătălia se dă în spațiul public. Electoratul este invitat la o uriașă reprezentare în care se produc demascărarea celorlăți ca antireformiști și contrari interesului național. Este doar un conflict de vorbe, un spectacol de umbre. Dincolo de discursul public, înfăcărat, demagogic, se afîlă interesele cele mai concrete. Politice și economice. Politice intîi: nimeni nu vrea să plătească costul electoral al schimbării. Dezangajarea PD-ului din cabinet astfel se explică. Scădere în sondajele de la 13% (rezultatul din alegeri) la numai 8% (unele sondaje indică 4,4% chiar) a determinat îngrijorarea liderilor PD cu privire la cursul pe care-l a participarea sa la guvernare. Cu atît mai mult cu cît CDR-ul nu scade în sondaj, dominativ. Interesele economice: PD nu a deținut ministerul distribuitor de resurse. A fost propria sa opțiune în noiembrie/decembrie 1997, cînd a gîndit că nu e în favoarea lui să se compromîtă. A cerut asemenea poziții insistent, însă, în timpul remanierei. PNȚCD-ul a refuzat să-i încrîndeze un astfel de minister, deși promisiuni și aranjamente au existat. PD-ul s-a aflat la guvernare, dar fără acces la resurse pe care să le distribue clientele sale. Pe plan local, PNȚCD a ocupat majoritatea pozițiilor importante, cu acces la resurse, ca și posturile ierarhice influente. Într-un an de zile, frustrarea de a fi la guvernare și de a nu fi la guvernare (cîteva a nu beneficia de avantajele economice ale guvernării) a produs dubla poziție a PD-ului. Declarația premierului, care a spus la începutul lui decembrie că nu va mai permite nimănui să fie în același timp și la guvernare, și în opozitie, consemnează și acest fapt. PNȚCD-ul a tratat PD-ul la fel cum a tratat celelalte partide din Convenția Democratică. De pe poziții de fortă, de mare partid, fără să negocieze, impunînd celorlăți vota la politică. Numai că PD nu este dependent în alcătuirea listelor pentru Parlament de mașinărie de vot a PNȚCD din CDR. Așa cum este PNL, de pildă.

Criza a fost alimentată de aceste frustrări pe care liderii PNȚCD le-au ignorat. Chiar s-au bucurat de ele, le-au provocat. În ciuda colaborării instaurate în decembrie 1996, neîncrîdereea a dăinuit. Și nu ar fi fost de ajuns pentru a rupe coaliția. Ceea ce a alimentat-o au fost loviturile reciproce pe care partenerii și le-au aplicat. Guvernul a fost un focar de intrigă, comploturi frecvente pentru sfidonarea reputației unui ministru, pentru subminarea poziției premierului, pentru a cîști-ga un plus de imagine în dauna celorlăți. În această competiție s-au făcut manevrele cele mai ingenioase, s-au cheltuit multe energii politice. Treptat, a fost ruinat spiritul de colaborare pe care-l anunță acordul între CDR și PD, inaugurat la palatul Elisabeta între cele două tururi ale alegerilor prezidențiale. Remanierea din toamnă și criza din iarnă nu au fost decît consecințele acestei bătălii subterane între PNȚCD și PD.

Un alt factor care a alimentat criza a fost situația din interiorul partidelor. Ele au încercat să externalizeze conflictele dintre diferențele grupări și lideri. Așa încît au contat mai puțin divergențele dintre Ciorbea și Băsescu, cît acelele dintre Severin și Roman, dintre gruparea din jurul lui Radu Vasile și conducerea PNȚCD grupată din jurul lui Ion Diaconescu. Ambele partide au folosit criza pentru a diminua conflictelor interne, pentru a crea o nouă solidaritate. Acum, în februarie, Petre Roman nu mai domină discriționar partidul. Vociile vicepreședinților PD s-au auzit mai bine. Ro-

man a trebuit să se plieze pe decizia de a retrage încrîdereea politică lui Victor Ciorbea, deși voia un compromis cu PNȚCD. PNȚCD, pentru prima dată s-a solidarizat cu premierul. După ce a fost ignorat în propriul său partid, ironizat, marginalizat, contestat, Victor Ciorbea s-a văzut dintr-o dată susținut ferm de propriul său partid. Chiar cu prețul organizării de alegeri anticipate. Susținerea tardivă și toxică. I-a scăzut radical popularitatea. Ar fi un preț prea mare să se organizeze alegeri acum. Chiar susținătorii săi cred că ar trebui să se sacrificat în această situație. Disensiunile în PNȚCD s-au estompat. George Pruteanu nu mai e un cas de demădătă, Radu Vasile a încetat să mai dea declarații antigovernamentale. Vociile critice au încetat. Un cîștig al actualiei dispute este că raportul Parlament/Guvern se va schimba. Practica ordonanțelor va fi greu de impus în continuare. Parlamentul va cîști în autoritate. Acest proces va fi dublat și de redefinirea raporturilor majoritate-minoritate. Cu efecte asupra raporturilor interne din partide. Rolul grupurilor parlamentare va crește, ca și al parlamentarilor. Toată lumea adună și scade voturi. Cred că parlamentarii nu vor părăsi ocazia de o tranșă dispută cu Guvernul în favoarea lor, ca și conflictul dintre centru și filiale. Cum intervalul la dispoziție nu va fi lung, e de presupus că vor acționa relativ repede și hotărît pentru a se impune.

Pe plan internațional, criza echivalează cu o desindere a minerilor în București. Este o mineriadă politică declansată de elita guvernătoare. În cîteva săptămâni, buna imagine a țării din 1997 s-a făcut tăndări. Marile jurnale descriu cam la fel România. Cuvîntele cel mai des folosite sunt: incertitudine, nesiguranță, haos politic și economic, incapacitatea de a guverna, compromiterea reformei etc. Mulți au fost contrariați de argumentul american pentru neincluzarea României în primul val NATO. Argumentul era că săptă luni nu sunt suficiente pentru a vedea o democrație la lucru și pentru consolidarea unui trend reformist. Ceea ce a urmat după Madrid a dovedit justețea circumspectiei americane. Din păcate. Cu un guvern în actuala formulă e imposibil de conceput că reforma se va acceleră. Pentru o reformă largă, fermă este nevoie de un guvern cu o puternică bază parlamentară. Or, ce a rămas din cabinetul Ciorbea are o singură problemă la care trebuie să răspundă: cît timp va supraveghea? Va rezista dincolo de orizontul acestei primăveri? Cine s-ar angaja în aceste condiții la schimbări radicale? Cine va opera noi opțiuni strategice? Cu ce susținere? Cine va privatiza? Cine își va lăua riscul de a mări masa șomerilor? Cine va nemulțumi birocrația? Cine va nemulțumi munclorii și sindicatale? Să nu ne amărgim. Va fi mai puțină reformă în 1998 decît în 1997. Atît cît va rămîne actuala formulă a cabinetului, și cît raporturile din coaliție se mențin la temperatura de la acest început de februarie. Numai conservarea solidarității din coaliție ar fi putut, eventual, să accelereze reforma.

În consecință, se impunea căutarea unei noi solidarități guvernamentale. Scopul declarat al PD-ului „de a acceleră reforma” a fost întîi de toate blocat de părăsirea cabinetului chiar de către miniștri PD. Sîntem în aceeași dualitate a realității și ficțiunii, a aparenței și a opusului ei. E posibil ca PD să revină în guvern odată cu un nou cabinet. După unele afirmații din culise, CDR și Președinția ar fi dorit alt guvern, dar voiau să aplice măsura la primăvară. Atunci, de ce s-a făcut remanierea? Nu cumva aceia care au beneficiat de pe urma lui l-au salvat? Imaginea politică și simbolul de prevedere au fost sărăcă. Ieșirea lui Ciorbea din scenă trebuia luată în calcul de mult. Sint curios să știu dacă vreun raport a făcut analiza acestei inevitabile situații la Cotroceni sau la virful CDR. După cum s-au comportat cei în cauză, rezultă că totul a fost o improvizare. Ultimatumurile, declarațiile solemnne, replicile,

propunerile, deciziile nu au avut nici o coerentă. Lipsa de soluții, reacțiile nervoase, pripeala au prevădat. Elita politică guvernătoare a făcut dovada capacitaților ei politice limitate. Declansată de frustrările liderilor PD, criza a fost gestionată defectuos de liderii PNȚCD. Tentativele președintelui de a aplana conflictul au fost insuficient elaborate și s-au soldat cu eșecuri. Deși s-a anunțat încetarea crizei, aceasta refuză să dispară. Va fi o primăvară fierbinte la București. Reforma rămîne deocamdată uitată, ca o mașină veche într-un garaj. Scriam, în octombrie, că zilele premierului Ciorbea sunt numărate. Declarația a fost primită cu surprindere. Faptul că se va ajunge la sacrificare lui îmi părea evident, indiferent de succesul sau eșecul reformei. El urmă să achite nota de plată. Există totuși și interesul de a-l păstra. Cîtă vreme? Cît este util ca „vinovat electoral” pentru eșecuri. Numai imprudență l-ar scoate înainte de a-și termina treaba. Care e treaba lui? Să ia toate măsurile impopulare cerute de reformă. El a ezitat să le ia în 1997. Deci nu și-a îndeplinit misiunea. Le va lăua acum? Oricum, abia după ce le va fi lăuat ar trebui schimbat. Așa s-ar comporta niște politicieni avizati. Altfel, va fi adus un alt prim-ministru care își va păzi pielea, va amîna măsurile durerosoase etc. Încă de la începutul guvernării sale, Victor Ciorbea știa că mai devreme sau mai tîrziu va fi sacrificat. Nicăi un premier după revoluție nu a lăurat într-un climat atît de ostil. Ostilitate intîi de toate venită din propriul lui partid. El a părut o vreme resemnat cu situația. Știa că a fost numit aproape printr-o întîmplare, că a luat locul altora cu pretenții, că a fost ales tocmai datorită slăbiciunii lui politice care-l făcea ușor de manevrat. El trebuie să joace acum rolul țapului îspășitor. Un personaj dramatic. El părea gata să joace acest rol și să plece. Din păcate pentru el, cei care l-au ales și-au amintit de el în toți crizei și l-au impins în față din nou, afirmând o solidaritate inexistentă în 1997. Solidaritatea de acum e fictivă. Nu are nimic a face cu persoana lui Victor Ciorbea, ci cu interesele de partid, cu calcule de moment. Repet ce spuneam mai demult: zilele lui sunt numărate. Numai o minune l-ar mai putea salva. Sau încăpăținarea, imobilismul celor care-i decid soarta. Dar atunci trebuie să ne pregătim de albanizare sau bulgarizare. Cum dorîți.

Comunicat PD

Referitor la afirmațiile domnului Adrian Severin exprimate în ziarele *Azi* din 30 ianuarie, membri ai Consiliului Politic al Partidului Democrat au concluzionat că „la fel ca și în alte situații anterioare, se constată că domnul Adrian Severin preferă să se exprime din afară partidului și nu din interiorul acestuia“.

În legătură cu stirea vehiculată de unele publicații cu privire la o „scrisoare de susținere pe care PD a primit-o cu cîteva zile în urmă de la Internaționala Socialistă și asupra căreia s-a păstrat deplină tacere”, Biroul de presă este împăternicit să precizeze:

Nu a existat nici o astfel de scrisoare și nici niciună intenție de a solicita o asemenea scrisoare. Singurul fapt real este întîlnirea pe care a avut-o domnul Petre Roman cu grupul socialist al Adunării Parlamentare a Consiliului European, prilej cu care a făcut o prezentare detaliată a situației politice din România, urmată de o interesantă dezbatere.

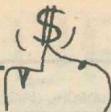
Biroul de presă al Partidului Democrat
2 februarie 1998

Wim van Velzen îl sprijină pe Victor Ciorbea

PS
pe scurt

Președintele Uniunii Europene Creștin-Democrate (UEDC), Wim van Velzen, s-a aflat pe 31 ianuarie la București. Potrivit spuselor lui Ion Diaconescu, președinte PNȚCD, președintele UEDC ar fi venit să se intereseze de criza guvernamentală „la fața locului”, dar nu a precizat dacă acesta a venit din proprie inițiativă sau a fost chemat. Într-o conferință de presă, Wim van Velzen și-a exprimat sprijinul total pentru premierul Ciorbea, arătîndu-se în același timp „mirat” față de atacul declansat de PD la adresa primului-ministru, pe motiv că acesta nu ar fi înfăptuit reforma. Președintele UEDC consideră că premierul Ciorbea a aplicat în întregime calendarul reformelor pe anul trecut și este capabil să facă același lucru în 1998. Potrivit lui Wim van Velzen, PD a proiectat conflictele interne din partid asupra coaliției: „Mă rog ca pe viitor partidul domnului Roman să pună interesul național al acestor jări pe primul plan” – a adăugat șeful creștin-democraților europeni.

Supărat pe cele declarate de președintele UEDC, PD nu s-a prezentat la negocierile cu partidele din CDR care trebuiau să aibă loc la sediul guvernului, pe 31 ianuarie.

DAN HERA

Leul și dolarul

La sfîrșitul lui 1997 a fost anunțată trecerea leului la convertibilitatea de cont curent. Acest eveniment, care urmă să consolideze caracterul „de piață” al economiei românești, purta cu sine – și încă mai poate – riscul unei crize monetare. Unii observatori estimă că această acțiune va duce la o creștere exagerată a cursului dolarului, iar deprecierea leului care a avut loc la începutul acestuia an părea a le confirma supozitia.

Atingerea pragului de 9.000 de lei pentru un dolar american a fost cel mai semnificativ eveniment economic al lunii ianuarie. Părările în privința cauzelor acestei căderi a leului erau împărțite, o parte a comentatorilor de specialitate acuzând starea economiei naționale și, mai precis, deficitul comercial exterior și inflația – a cărei cotă pe anul 1997 depășea cu 50% creșterea cursului dolarului. În schimb, specialiștii BNR considerau că tulburările de pe scenă politică sunt motivul creșterii dolarului.

Dacă privim obiectiv, vom constata că ambele ipoteze sunt valabile. La baza scăderii leului se află atât starea economiei, cit și evenimentele politice. La acestea mai putem adăuga și specularea anunțului de care aminteam la început de către comercianții de valută, care acumulaseră dolari în așteptarea unui curs mai favorabil. Intervenția promptă a Băncii Naționale, care a creat „foame de lei” pe piață, a adus cursul leu-dolar la o valoare apropiată de cea anterioră crizei.

Privitor la Banca Națională, trebuie spus și că aceasta a pregătit în tot cursul anului 1997 introducerea noului regulament valutar. Astfel, încă din martie, BNR a stabilizat cursul leu-dolar și a fost un cumpărător activ de valută, deși nu a incetat să susțină moneda națională atunci cînd era nevoie. Așa s-a ajuns ca la sfîrșitul lui 1997 această instituție să posedă cea mai mare rezervă valutară din istoria postbelică a României (aproximativ 2,6 miliarde \$, la care se mai adaugă și 1 miliard \$ în aur). În acest fel ea s-a pregătit să contracareze eventuala prăbușire a leului ce ar fi putut însoții introducerea convertibilității.

Regulament nr. 3/23 decembrie 1997 privind efectuarea operațiunilor valutare reprezintă ultimul pas pe linia alinierii României la standardele de convertibilitate impuse de punctul 8 al Statutului FMI. Acest regulament a strîns împreună toate deciziiile de liberalizare a pieței valutare care s-au aplicat în 1997, adică cele referitoare la funcționarea pieței, operațiunile de schimb valutar, efectuarea plăților externe, funcționarea conturilor în străinătate ale cetățenilor români, conturile în valută ale exportatorilor etc. El are meritul de a prezenta, sistematizat și într-un limbaj accesibil piețelor occidentale, regulamentele pe care le cuprinde.

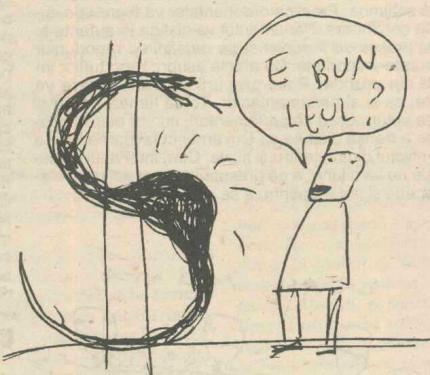
Elementul de noutate este adus de liberalizarea comercializării valutei către persoanele fizice, ceea-

ce înseamnă că români vor putea cumpăra oricărtă valută dorind să nu încarce un fel de restricții (decit, eventual, cele pe care le-ar putea aplica punctele de schimb valutar). De asemenea, se prevede că persoanele fizice pot scoate sau aduce în țară maximum 10.000 \$ de persoană, ceea ce depășește această sumă urmând a fi reținut în vamă pînă la întoarcere, dar nu mai mult de trei ani. Pentru lei, suma maximă ce poate fi trecută prin vamă este de 500.000, pentru cetățenii străini, iar pentru cei români și ai Republicii Moldova se permit sume de pînă la 4.000.000 lei.

Să punem, deci, întrebarea ce efecte ar putea avea convertibilitatea asupra cursului leului. Logic ar fi ca acesta să nu suferă mari mutații, pentru că nici pînă acum operațiunile cu persoanele fizice nu reprezentau mai mult de 10% din activitatea pieței valutare, iar vînzările interbancale erau deja liberalizate. Specificul pieței românești ne face să credem că vor exista, totuși, presiuni asupra cursului dolarului, datorate posibilelor speculații ale poseso-

banconota verde. Aceasta a pierdut mult din prestigiu său ca instrument de economisire, avînd anul trecut o creștere de nici 100%, în raport cu leul, în timp ce inflația a fost de cca 150%. Așadar, putem estima că această situație va continua și în anul în curs. De altfel, o astfel de previziune este confirmată de surse din BNR care se așteaptă la o creștere a dolarului după 30 ianuarie, dar fără a se ajunge la o explozie de preț. Operatorii caselor de schimb nu cred nici ei că leul se va prăbuși, ci prevăd o creștere în prima săptămînă, urmată de o stabilizare și chiar de o reducere ulterioară, fără a se aștepta la o depășire a limitei de 8.600–8.700 de lei.

Problema rezidă în aceea că stabilitatea leului este legată de sănătatea economiei și este de așteptat ca moneda națională să suferă importante scăderi de curs în acest an dacă economia nu începe să se redreseze. O astfel de evoluție a leului ar putea fi motivată și de criza politică care este departe de a se fi încheiat (ea a mai antrenat o cădere a leului în ianuarie) și, se pare, a „alungat” de la mai mulți investitori străini. Rămîne de văzut cine are dreptate: specialiștii BNR, care se îndoiesc de o eventuală prăbușire a leului, sau cei ce susțin contrariul; oricum, ne este greu să credem că moneda americană va putea atinge praguri de 12.000–13.000 de lei, așa cum prevăd unele ziare.

rilor de valută. Dar BNR are deja experiența „luptelor” de pe piața valutară din 1997 și dispune de instrumente importante (rezerva sa valutară, dobinzile etc.) pentru a menține un curs valutar fără salută brusă. Este de așteptat ca banca centrală să pompeze la nevoie valută în sprințul leului – intenție afirmată de Ministrul de Finanțe, Daniel Dăianu. În plus, creșterea dobinzile la creditele de refinanțare (care depășește, deja, 100%) determină băncile comerciale să caute lichiditatele la populație, măringind dobinzile la depozite. De altfel, guvernul s-a implicat și el, prin oferă de titluri de stat, lovitură inteligentă prin care se intenționează să fie absorbit excedentul de lei de la populație. Aceste instrumente financiare au avut încă din prima zi un succese deosebit, datorat garantării de către stat și dobinzii superioare altor posibilități de investire (75% pe an).

Elanul populației de a cumpăra dolari a scăzut în 1997 datorită evoluției pe care a înregistrat-o

PS Noul ambasador al SUA la București

pe scurt

Pe 1 februarie a sosit la București James C. Rosapepe, noul ambasador al SUA, urmînd ca, în cursul acestei săptămîni, să prezinte scrisorile de acreditare președintelui Emil Constantinescu. Președintele Clinton l-a numit pe ambasador Rosapepe în acest post în septembrie 1997, iar Senatul SUA a confirmat numirea în luna noiembrie a anului trecut.

James C. Rosapepe a fost asistent pentru probleme de politică al unor membri ai Congresului SUA, pentru care a lucrat în problematica macroeconomică și a concurenței. Din 1979 pînă în 1981 a fost membru al Consiliului Național al Petrolului. Într 1987 și 1997 a fost vicepreședintele Comitetului pentru căi și mijloace al Camerei Delegaților din statul Maryland. După 1989, a activat atât în sectorul public, cât și în cel privat pentru a oferi asistență națiunilor din Europa Centrală și de Est în dezvoltarea democratică și a economiei de piață. În domeniul afacerilor, d-l Rosapepe a participat la finanțarea unor proiecte imobiliare, bănci comerciale și mici întreprinderi și a lucrat împreună cu firme americane la proiecte pentru fostele țări comuniste. A prezidat comitetul pentru investiții al Fondului Antreprenorial Albaニアmerica, un fond de investiții în valoare de 30 milioane dolari.

Ca membru al Partidului Democrat, d-l Rosapepe a colaborat la mai multe proiecte cu președintele Clinton și cu vicepreședintele Gore, ocupîndu-se și de organizarea comunității italo-americane la nivel național pentru campaniile electorale Clinton-Gore în 1992 și 1996.

PS Președintele la Davos Emil Constantinescu a participat, în perioada 29 ianuarie – 1 februarie 1998, la Forumul Economic Mondial de la Davos. La această sesiune – care a avut tema „Prioritățile secolului XXI” – au fost prezenți șefii de stat și de guvern, miniștri ai economiei și de finanțe, reprezentanți ai unor prestigioase companii economice și financiare, precum și ai unor importante truștri de presă. Agenda președintelui a fost foarte densă și a cuprins, printre altele, discuții cu personalități precum: Kofi Anan, secretar general al ONU, Flavio Cotti, președintele Confederației Elvețiene, Carlos Menem, președintele Argentinei, Newt Gingrich, președintele Camerei Reprezentanților din Congresul SUA, precum și	lucrările Grupului Liderilor Economici Mondiali , precum și la cele ale sesiunii de lucru cu tema Europa Centrală și de Est, care au dezbatut probleme de actualitate. Titluri de stat În zilele de 29 ianuarie și 3 februarie 1998, Guvernul României a lansat prima ofertă de titluri de stat de după 1989. Prin această formă de acoperire a deficitului bugetar s-a urmărit obținerea sumei de 100 de miliarde, titlurile avînd o valoare nominală de 1 milion de lei. Oferta (cu o dobîndă de 75%) s-a bucurat de un deosebit succes și este posibil ca guvernul să recurgă la noi astfel de emisiuni, una dintre ele putînd avea loc peste 3 luni, cind titlurile lansate recent vor putea fi răscumpărate.	HUMANITAS <i>Carta cîtei din mîne</i> Primele aparitii din februarie EMIL CIORAN Căderea în timp GABRIEL LIICEANU Cearța cu filozofia Reeditere în seria Eseii români THOMAS LAQUEUR Corpul și sexul de la greci la Freud Sir DAVID ROSS Aristotel în noua serie Monografiile Humanitas
--	--	--

Președintele la Davos

Emil Constantinescu a participat, în perioada 29 ianuarie – 1 februarie 1998, la Forumul Economic Mondial de la Davos. La această sesiune – care a avut tema „Prioritățile secolului XXI” – au fost prezenți șefii de stat și de guvern, miniștri ai economiei și de finanțe, reprezentanți ai unor prestigioase companii economice și financiare, precum și ai unor importante truștri de presă.

Agenda președintelui a fost foarte densă și a cuprins, printre altele, discuții cu personalități precum: Kofi Anan, secretar general al ONU, Flavio Cotti, președintele Confederației Elvețiene, Carlos Menem, președintele Argentinei, Newt Gingrich, președintele Camerei Reprezentanților din Congresul SUA, precum și

conducătorii ai companiilor AMOCO, Merrill Lynch și BERD.
 Pe 31 ianuarie a avut loc o sesiune de lucru destinată României, cu tema „Outlook for Romania”, la care au participat reprezentanți ai unor importante companii economice și instituții financiare. În alocuțiunea sa, Emil Constantinescu a prezentat principalele aspecte ale procesului de reformă din România și s-a referit pe larg la cooperarea regională dezvoltată de către noastră.

În întîlnirea cu reprezentantul BERD, au fost analizate proiectele de dezvoltare realizate de această bancă în România; iar în ceea ce cu Newt Gingrich s-a reluat dorința părții americane de a supune dezbaterea Congresului susținerea aderării României la NATO.

La finalul prezenței sale la Davos, Emil Constantinescu a participat la

ANDREI CORNEA

Vise

EMIL HUREZEANU

Numărătoarea inversă

A fost oare rezolvată criza guvernamentală și politică săptămâna trecută, la Cotroceni, aşa cum a anunțat președintele Constantinescu? A fost măcar aflată o soluție pentru rezolvarea ei rapidă? Greu de spus, dar, dacă e să ne exprimăm prudent, tot ce se poate susține, în acest moment, este că s-a ajuns la o formulă de armistițiu, adică la o pace provizorie care, însă, putea fi obținută și acum trei săptămâni: PD lese de la guvernare, dar rămîne în coaliție.

În bună logică, este greu de crezut că lucrurile vor rămîne aici: în ce va consta protocolul pe care PD și PNȚCD îl vor semna? Va fi el respectat și cît timp? Ce se va întâmpla cu posturile pe care PD le definiează în administrația locală, conform algoritmului? Nu va reîncepe disputa în legătură cu ele, ca și în legătură cu posturile de secreteari de stat? Ce proiecte de legi va sprijini PD? Cât va dura de acum înainte procesul legislativ dacă procedura ordonanțelor de urgență nu va mai fi susținută de partidul domnului Roman? Guvernul Ciobea majoritar a fost acuzat de incetinirea și de lipsă de eficacitate; va deveni el mai eficace, mai reformist, odată devenit minoritar și obligat să-și negocieze trudnic fiecare măsură? Consiliul de coordonare al coaliției, învinuit și pînă acum că a fost un fel de guvern paralel, va deveni centrul real al puterii executive, dictând guvernului ce să facă și lipsindu-l, în consecință, chiar de orice rest de autoritate?

Și apoi, dacă PD va crea dificultăți, ceea ce este mai mult decât probabil în starea actuală a relației dintre partenerii de coaliție, cu cine va negocia CDR pentru a obține un anumit sprijin parlamentar? Va intra Ion Iliescu pe ușa din dos a puterii pe care a trebuit să-o părăsească, în 1996, pe ușa din fată? Ar fi posibil. Se va trata cu Alianța pentru România, un partid încă fără profil limpede? N-ar fi, oricum, suficient. Se va adresa floarea democrației românești PUNR-ului și PRM-ului, pentru a promova unele legi? „Se spărie gîndul” iar dacă nimic nu va mai funcționa, va cădea guvernul Ciobea remaniat și „remaiat”, în urma unei moțiuni de cenzură? Iar un nou guvern va reuși, peste cîteva luni, să-i alăture pe cei care par să se îndepărteze tot mai mult între ei de la zi la zi? Sau dimpotrivă, nici guvernul nu va putea să promoveze anumite legi, dar nici adversarii săi nu vor fi în stare să se unească pentru a formula o moțiune de cenzură agreată de toții? Va supraviețui atunci guvernul Ciobea, în pofta tuturor așteptărilor, tot mai slab și mai neficac, fiindcă nimeni nu se va decide să-i aplice lovitura capitală?

Pe de altă parte, cum vor evoluă relațiile cu UDMR? Amendamentele la *Legea învățămintului* privitoare la învățămintul în limbiile minorităților au fost respinse de Senat, grație zelului întristător al senatorului Pruteanu și naționalismului mulțor membri ai coaliției. Vor trece, în noile condiții, aceleași amendamente în Camera deputaților? UDMR așteaptă, desigur, o răspălată pentru faptul de a fi susținut fără şovăială PNȚCD în disputa cu PD. Vor răspunde țărăniștii la loialitatea sa loialitate, sau măcar cu pragmatism politic? Am unele dubii. Și cum va reacționa PD, care n-are nici un motiv să fie complezent nici cu UDMR, nici cu guvernul Ciobea? Iar dacă Legea va cădea și în Cameră, ce va face UDMR? Va ieși de la guvernare, probabil, lăsînd un guvern Ciobea și „mai minoritar” și mult mai anemiat. Iar dacă actuala criză creezează mai ales probleme economice și îi pune pe gînduri pe investitorii străini, viitoarea va pune greu la încercare imaginea României ca stat democratic, doarind cu adeverat să găsească o soluție pentru problemele minorităților naționale. Să ne mai întrebăm, în aceste condiții, ce șanse mai există pentru cooptarea la NATO în 1999 și pentru continuarea cu succes a negocierilor în vederea admiterii în UE? Aproape că nu mai merită de pus această întrebare.

Iar dacă guvernul Ciobea va cădea, va mai putea fi găsită o formulă de guvernare pornind de la aceeași coaliție, atunci cînd schisma dintre componentele ei va fi fost exacerbată de luni de polemici și de lovitură urmate de contra-lovituri? Dar poate că vecchiai parteneri se vor uni, confruntați cu riscul alegerilor anticipate. Puțin probabil: deja majoritatea politicienilor par a se fi împăcat, mai pe față, mai discret, cu această soluție; și toți visează că asemenea alegeri vor aduce cîstiguri pentru propria formăje: CDR fiindcă guvernează țara în condiții tot mai dificile, PD fiindcă a atras atenția asupra insuficiențelor reformei, opoziția fiindcă e opozitie și critică guvernul, naționaliștii fiindcă complotul internațional amenință, chirurile, România.

Închipuiți-vă mai mulți oameni care dorm în aceeași încăperă și care, fiecare în parte, visează visul său. Cît timp dorm sănii fericiți: visul și agreeabil și mai ales personal; cufundat în el fiecare se simte cel mai puternic, cel mai bun, cel mai frumos. Iar aceasta se întâmplă fiindcă, în somn, fiecare visează separat de toți ceilalți. Dar vine trezirea care le arată că se înșeala. Cum o face? Reașezîndu-i împreună.

Cine va suna la noi deșeptătorul? Sau mai bine: va mai suna veodată deșeptătorul?

În preajma deschiderii noii sesiuni parlamentare, statul român este, în continuare, prizonierul unei grave crize. De mai multe săptămâni, la București, guvernul se preocupă mai mult de propria sa funcționare sau dificultatea de a funcționa, în loc să guverneze, adică să administreze mersul treburilor publice. *Legea privatizării societăților comerciale*, smulsă unui parlament convocat de urgență, a fost mai degrabă mijlocul amînării impusului decît unul din scopurile legislative majore. Ministrul însîși se ocupă de orice altceva în afara gestionării propriilor ministere. Cel mai adesea ei fac declarații la televiziune, participă la reunii de partid, se pronunță, cacoфонic, ba despre rămînerea în guvern, ba despre părăsirea lui. Opinia publică românească s-a polarizat din nou, în tabere pro sau contra, cam ca la începutul anilor '90; acum, însă, oboseala, așteptarea înșelată a tuturor alegătorilor, de dreapta și stînga deoarece, și deci chiar deznașdejdea, s-au instărat. Opinia publică internațională înregistreză cu atenție îngrijorătoarea situația din România; ziarele străine de la sferșitul săptămînii aveau titlu alarmane: „Jocul cu focul în România”, în *Neue Zuercher Zeitung*, „Criza din România accentuată”, *Sueddeutsche Zeitung*, „Guvernul român se clatină dar nu cade”, *Frankfurter Rundschau*, „România e inaptă pentru Europa”, *Tageszeitung*.

La aceste ultime reacții se adaugă avertismentele apărute în publicații de afaceri precum *Wall Street Journal*, *Economist*, sau *Handelsblatt*, care văd în actuala evoluție politică din România cea mai bună strategie de întimidare a investitorilor străini.

Marea problemă a actualei crize guvernamentale, însă, în afară de prelungirea ei inexplicabilă și efectele nocive, economice, politice și psihologice, în interior și în exterior, este și rapida erodare a autoritatii de stat. Într-un moment al lansării marilor reforme economice, în care de soliditatea, coerența și energia claselor politice și a instituțiilor statului depind nu atîn succesele reformelor, cît capacitatea de a le impune, de a le face acceptabile, statul român apare mai vulnerabil ca niciodată. Scandalul sfîrșit de declarații legitime ale regelui Mihai, în decembrie anul trecut, privind simpla sa dorință, atîn de șef de înțeleș, de a-și transmite succesiunea primei născute, a demonstrat cît de fragilă e în România nu atîn conștiința republicană, nostalgia sau afilierea monarhică, cît încredere în capacitatea statului de a-și privi și vindeca trecutul fără provocarea unor noi traume.

Demisia unui ministru de Externe, surprins în flagrant delict de braconaj pe teritoriul lui John Le Carré, s-a transformat apoi într-o criză distinctă: imaginația bîntuită de agenți și spioni, într-o țară care-și refuză accesul la dosarele serviciilor secrete, reacțiile la fel de fantasmagorice la ceea ce germanii numesc o „Schnapsidee” – o idee care-ți vine la un pahar, lipsită de orice consistență testabilă, au creat impresia că demnitarii statului român au tîn de fabulații tocmăiind li se cere schimbarea rapidă a unei realități suferințe.

Incidentul creat de Traian Băsescu, în care un membru al cabinetului folosește tribuna politică pentru a-și ataca premierul cu o lipsă de loialitate disproportionată nu atîn față de calitatea autorului, cît față de regulile de comportare elementare ale funcționarului de stat, a indicat o nouă derivă: aceea că miniștrii care-și fac un titlu de glorie din opozitia extra-parlamentară împotriva propriului guvern. Avem aici poate o specialitate românească, dar și o interdicție euro-atlantică: lealitatea, trădarea soldaților față de propriul general nu sunt bune recomandări pentru viitorii aliați! Ce încredere poți avea într-un partener ai căruia primii slujitori nu sunt demni de încredere? Și-au pus cumva responsabilită politicii ai României această întrebare dra-

matică? Decizii de mai tîrziu ale Consiliului Național de Coordonare al PD și declarațiile domnului Roman au completat această nefericită serie a degradării statului de drept: o hotărîre de apărare internă al unui partid minor s-a transformat în literă de lege non-negociabilă tocmai pentru partidul ai căruia miniștri și politică au contrazis mereu, de opt ani încă, propriile promisiuni și angajamente, în mai multe guverne și în două regimuri prezidențiale diferite. Conlucrarea din coaliție, programul comun de guvernare, acordul tacit la exercițiu de guvernare, pe care prezența în guvern a unor miniștri îl presupune, n-au mai contat. A urmat la rînd autoritatea primului-ministrului. Fără explicații complete, acestuia i se cere capul, în continuare, de patru săptămâni. Nu ne interesează acum dacă domnul Ciobea e un prim-ministru bun sau caduc, ci acest procedeu incalificabil de sănaj și urgență ultimativă, proferate în numele bunăstării cetățeanului și al succesului reformei. Un act de demagogie politică mai calificat e greu de inventat!

Implicarea președintelui în cel puțin două reprezente a soldat cu eșecuri partiale dar usturătoare. Ideea sa de transferare a unui conflict din mass-media în parlament a avut darul de a precipita nerovinătoarea medilor de informare, în timp ce utilitatea parlamentului, ca extinctor de mare capacitate, confruntat de fapt cu votarea grăbită a unei legi de stringată utilitate, a fost pusă sub semnul întrebării.

În urmă cu cîteva zile, președintele Constantinescu declară, înainte de a-și începe una din călătoriile europene, că criza s-a-nchis. În aceeași zi, un vicepreședinte PD care a participat la negocierile cu președintele, anunță, implicit renunțarea la capul lui Ciobea, prin continuarea conlucrării parlamentare cu guvernul minoritar CDR. La doar cîteva ore diferență, un alt vicepreședinte al PD reactiva cruciada anti-Ciorebea, iar președintele Senatului României își declară, din străinătate, dezamigirea pentru rămînerea în funcție a primului-ministrului. Așa s-a ajuns ca vineri 30 ianuarie, un ziar german să vorbească de depășirea crizei, în timp ce altul, elvețian, să-i constate intensificarea. Această uititoare derută sperie și pune pe gînduri, devenind, în sine, un pericol politic imprevizibil. Schimbarea în profunzime a unei țări cum este România are nevoie de strategii, deci de continuitate, de respirație egală și calmă a actului politic. În România s-a înstaurat însă ceva din accelerări grozavă, ridicolă, dacă n-ar fi adevărată, a aceluia film, surdo-mut, în care la un moment dat Charlot, fugind în urma trenului, smulge flamura roșie a ultimului wagon, în timp ce o mulțime de alți militanți fără cauză îl urmează în trombă pe omulețul cu steagul roșu în mînă, convinși că e vorba de mesagerul unei revoluții! Nu mai contează dacă e revoluție sau tren de marfă. O confuzie asemănătoare s-a stabilizat între lupta pentru putere și interesele faționiste ale reformiștilor de stînga și clamașilor încăpăținăți a griji pentru continuarea reformei!

Criza autoritatii de stat, prin *qui-pro-quo*uri în care identitatea și funcțiile ministrilor, ale prim-ministrului și ale președintelui sunt mereu invocate pentru a fi contrazise și compromise este patentă și, de fapt, cel mai mare neajuns de durată al stării politice actuale.

*Dacă acest guvern nu este în măsură să-și continue rapid reforma – scrie Neue Zuercher Zeitung la 30 ianuarie – s-ar putea că România („Poor Romania”, *Economist*, 18 ianuarie), să-și rateze definitiv reforma economică.*

Au mai rămas mai puțin de 700 de zile pînă în anul 2000, dar poate cîteva minute pînă la declanșarea acestei noi numărători inverse în competiția istoriei ratate. S-ar putea însă ca și sănsele de ratare să fie numărate...

H.R. PATAPIEVICI

În căutarea motivelor crizei

Întrebările prealabile

Pentru oamenii care nu sunt angajați în lupta politică pentru putere, adică pentru majoritatea societății românești, criza de guvernare prin care trecem a fost complet neașteptată și a părut, cel puțin la început, ceva neserios, un moft trecător de-al politicienilor. Că nu era așa s-a vădit din împrejurarea că, deși nici un partid parlamentar nu părea să dorească alegeri anticipate, toate părțile angrenate în conflict au împins cu tenacitate nedonământul crizei tocmai în această direcție. Prin urmare, criza politică declanșată de anunțul PD că se va retrage de la guvernare dacă premierul Victor Ciobea rămîne în post era (și a rămas) serioasă. Această seriozitate trebuie înțeleasă în totă semnificația ei. Sensul ei este clarificat de răspunsul la următoarele trei întrebări: (a) care este temeinicia motivelor invocate în declansarea crizei? (b) cum se explică îndrîjirea cu care părțile implicate în conflict își subminează propriile interese politice pe termen mediu și lung, ruind, simultan, speranțele esențiale ale electoratorelor lor în privința destinului României? (c) care este sensul sentimentului general că ne găsim în fața unei crize ce ar putea fi soluționată pe loc, dacă părțile aflate în conflict ar manifesta o cît de mică moderatie?

Cred că, încercând să răspundem la aceste trei întrebări, vom putea oferi un tablou al cauzelor și implicatiilor crizei politice pe care o străbatem.

(a) Temeinicia motivelor.

Între remaniere și declansarea crizei nu s-a întâmplat nimic care să justifice schimbarea atitudinii față de premier. Orice renegociere a pactului politic de guvernare putea fi cerută de PD la remaniere, inclusiv punerea în discuție a incompetenței premierului sau a vinovăților legate de întîrzierea reformei. Prin urmare, retragerea încrederei în premieră la *nici o lună* de la anunțarea remanierei apare ca fiind nejustificată.

De nejustificat este și faptul că reproșurile PD referitoare la lipsa de comunicare din interiorul coaliției au fost făcute *simultan* cu impunerea unei condiții despre care șiua că este unacceptable partenerilor săi. De vreme ce nemulțumirile sale datează, potrivit proprietarilor mărturii, încă de la începutul guvernării comune, reproșurile trebuiau făcute încă demult, și anume prin mecanismele de coordonare ale coaliției. Faptul că primele reproșuri consistente la adresa funcționării coaliției au fost făcute *publice* numai însoțite de anunțarea divorului și de impunerea unei clauze de soluționare care nu putea fi acceptată sugerează că PD a declarat criza cu scopul expres de a destrăma coaliția și nu pentru a o îmbunătății. Pe de altă parte, compor-

tamentul partenerilor PD la guvernare este departe de a fi fost fără reproș. Lipsa reciprocă de loialitate a creat un climat de suspiciune, agravat de obicei infantil de a irita susceptibilități vulnerabile prin declarări de întăritare. Mărturiile mai vechi privitoare la maniera bizantină în care PNȚCD își impune dominația în structurile din care face parte sugerează că unele din reproșurile PD sunt întemeiate. Spre pildă, e limpede că PNȚCD a folosit eticheta CDR numai ca pe un scut electoral, având grija să refuze Convenție orice alt rol în afară celui festiv, care îi batjocorează pe membrii ei civici sau mai marșanti, buni numai pentru opozitie, nu și pentru formularea politicii active. Nu mai departe de săptămâna trecută, protocolul semnat cu președintele de partidele în divorț nu include CDR între semnatari, deși CDR a cîștigat alegerile și nu PNȚCD ori PNL luate separat.

În sumă, admîjind veleitățile și lipsa de tact a PNȚCD, ceea ce reproșez PD este faptul că acesta a trecut brusc, fără tranziție ori rest, de la o colaborare compleză la una de respingere fără să oricare variante de colaborare acceptabilă și pentru parteneri.

(b) Îndrîjirea.

Atunci cînd motivele invocate în mod deschis *nu* sunt, trebuie să ne adresăm cauzelor neinvocate. Dacă interpretăm criza ca pe un conflict de principii și interese doar între PD și PNȚCD, atunci taboul divergențelor ar putea fi următorul. Probabil că cea mai notorie deosebire dintre PD și PNȚCD se referă la filozofia proprietății. Viziunea asupra proprietății, ea însăși, face însă parte dintr-o problemă mai generală, care este evaluarea diferită a moștenirii regimurilor trecute. Astfel, deși ambele partide resping regimul comunist, PD acceptă să pună în discuție numai *unele* din consecințele lui. Privind istoria mai recentă a României, tărânișii radicali par să susțină ideea că totul a fost greșit în comunism și că, deci, se poate renunța la totul; PD, dimpotrivă, pare a crede că anumite acte ale trecutului comunist, cum ar fi naționalizarea caselor și a proprietăților industriale sau limitarea în cantitate a dreptului de proprietate, trebuie lăsate neschimbate. Deoarece fără proprietate în industrie, în agricultură, asupra caselor, asupra pădurilor, asupra dealurilor etc. nu există reformă, rămîne neclar cum reușește PD să implice declarata sa voință de reformă cu respingerea primării a ideii de „mare” proprietate. Un alt exemplu de raportare diferită la trecut este atitudinea față de monarhie. Monarhia, care a fost instituția centrală a României precomuniste, îi trezește PD aceleași sentimente de ostilitate pe care le-a avut față de ea și regimul comunist, și care continuă să fie, astăzi, atitudinea PSDR, PUNR, PRM și a diverselor partide sociale.

liste. PNȚCD, dimpotrivă, respectă în principiu instituția monarhică, deși în practică, mulțumindu-se cu rolul de adept bovariș al ei într-o republică alergică la monarhie, se comportă față de ea cu jumătăți de măsură.

Diferența de atitudine a PD și a PNȚCD față de dosarele fostei Securități decurge și ea din atitudinea diferită a celor două partide față de moștenirea regimului comunist. Nu trebuie ignorat nici că palierul de vîrstă căruia îi aparțin susținătorii cei mai fideli ai celor două partide ilustrează istorii și genealogii foarte diferențiate. Nucleul dur al PNȚCD este constituit din oameni ai închisorilor și ai României precomuniste (și ai adeptilor tinerei acesei). Nucleul dur al PD este alcătuit din oameni de vîrstă medie, care s-au format și afirmat în regimul communist, fără să aparțină vîrfurilor ideologice ale acestuia. PD dorește să lase situația dosarelor înghețată pentru a nu-și delegitimă aderenții, care nu s-au putut afirma în regimul communist fără a pactiza, în grade și moduri diferențiate, cu acesta. În timp ce PNȚCD, atunci cînd nu se teme el însuși de dezvoltările acelor dintră tărâniști care au fost informatori în pușcări sau după, dorește scoaterea la iveală a dosarelor tocmai pentru a se legitima ca luptător anticomunist și pentru a-i delegitimă pe concurenții lor politici care s-au afirmat în perioada în care ei au fost complet scoși în afara societății.

Însă amintirile cele mai dureoase sunt cele mai recente. Ele vin din vremea guvernării FSN, cînd actualul PD, înainte de ruptura cu Ion Iliescu, a dus o politică disprejuitoare și brutală față de partidele istorice, fapt pe care martorii repetatelor devastări ale sediului central al PNȚCD nu îl vor uita prea curînd.

Nu trebuie să lăsăm deoparte nici interesele materiale, exprimate prin obsesia vicioasă a formulării și universalizării algoritmului de împărțire a beneficiilor puterii. Veștile venite din teritoriu sugerează o stare de endemic conflict între aderenții fideli ai PNȚCD și ai PD, datorat faptului că militanții tărâniști, justificându-sea de privilegiu prin sentimentul unei „revanșe istorice” împotriva cripto-comunismului, își exclud colegii de coaliție de la fructele distribuirii folioilor. În surdina culiselor, PD și-a exprimat deseori frustrarea că participă disproportional mult la responsabilitățile guvernării, în condițiile unei participări reduse la beneficiile ei. În fine, în rîndul cauzelor neinvocate pot fi numărate variantele plejuri personale de rică între „lupii tineri” de la PD și „lupii bătrâni” de la PNȚCD, care au creat sentimentul, mai degrabă superficial, că stilurile de a face politică ale celor două partide sunt incompatibile, primul fiind dinamic și eficient, al doilea fiind vîstut, groși și marcat de resentiment.

Dincolo de aceste aspecte, rămîne faptul frapant că atât PNȚCD cît și PD au folosit coaliția guvernamentală ca pe o arenă în care și-au exportat conflictele interne de partid. Cu cît erau mai irezolvabile în interiorul partidelor, cu atât acestea izbucneau mai virulent în interiorul coaliției, bine mascate de „principii” și motivații „dezinteresate”. În interiorul PNȚCD, penuria de cadre s-a combinat cu neputința conducerii partidului de a decide, fără riscul unei rupturi, între liderii diferențelor facțiuni interne care doreau să-și promoveze liderii în poziția de prim-ministru: soluția Ciobea a avut, în interiorul PNȚCD, motivații asemănătoare cu aducea unui principie străin pe tron în 1866.

Apel către membrii coaliției guvernamentale

Grupul pentru Dialog Social urmărește cu îngrijorare crescînd escaladarea tensiunii între principalele partide ale coaliției guvernamentale. În vizuirea noastră, unitatea actualei coaliții nu este rezultatul unui calcul politic conjunctural, ci este rezultatul voinței de schimbare pe care societatea românească a exprimat-o fără echivoc prin votul din noiembrie 1996. Din acest motiv, GDS consideră că unitatea actualei coaliții este indispensabilă pentru mersul înainte al reformei și al consolidării evoluției democratice a României.

Pe de altă parte, GDS crede că existența unor divergențe privind continutul și stilul guvernării sunt de înțeles în cadrul unei coaliții de partide cu programe politice diferențiate. Nu mai puțin, inevitabile sunt nemulțumirile și criticiile reciproce referitoare la lipsa de disciplină și la organizarea defectuoasă a colaborării, ori suspiciunea legată de blocarea partizană a dialogului.

Iată de ce, alături de o parte însemnată a opiniei publice, GDS consideră că, față de gravitatea consecințelor destrămării actualei coaliții de guvernare, criza politică pe care o străbătem este în mare măsură artificială. Prin răjiunea și buna credință a CDR, USD și UDMR, noi credem că actuala

criză poate fi depășită. Dacă în prezent, în cîuda escaladării acuzațiilor reciproce, nici unul dintre partenerii coaliției nu trebuie considerat mai vinovat decît altul, în schimb toți vor fi la fel de vinovați în cazul unui eșec. Este la fel de lipsită că salvarea coaliției nu va trebui interpretată ca victoria unui partid asupra altuia, în timp ce destrămarea ei va însemnaineinevitabilăînfringere tuturor. Victoria și înfringerea vor fi împărțite impreună, iar societatea românească va cîștiga de pe urma întelegerii și va pierde de pe urma discordiei.

Iată de ce GDS se adreseză membrilor formațiunilor politice care aparțin coaliției și liderilor acestora cu următorul apel:

Nu risipiți speranțele României în clasa ei politică democratică.

Încă mai poate fi transformată criza politică prin care trecem într-un instrument al îmbunătățirii vieții noastre politice și administrative.

Este momentul rationalizării raporturilor din cadrul structurilor guvernamentale și stabilirii unui nou model de cooperare politică.

Grupul pentru Dialog Social face apel la responsabilitatea oamenilor politici și la buna lor credință, cerîndu-le imperativ să

evite destrămarea unei coaliții care a fost dorită de majoritatea societății românești. De asemenea, credem că ar trebui să se reunite și la formele mascate de rupere a întelegerilor din noiembrie 1996 (cum ar fi păsările doar a guvernului, ori numai a unor structuri guvernamentale). GDS consideră că spargerea coaliției ar avea ca efect ratarea redresării economice a țării și a integrării euro-atlantice a României și alte consecințe grave, pe care societatea noastră le va plăti scump în viitor apropiat și în anii ce vor veni.

Notă

Prezentul comunicat a fost redactat în prima formă de Gabriel Andreescu. Modificat în discuția cu: MIHAI ȘORA, AL PALEOLOGU, GABRIEL LIICEANU, SOREL VIERU, RADU FILIPESCU, GABRIEL ANDREESCU, RADU BERCEA, MIRCEA MARTIN, ANDREI OIȘTEANU, ANA ȘINCAI în cadrul ședinței GDS de pe data de 14 ianuarie 1998. Rescris, cu îndreptări stilistice și anumite amplificări, de H.-R. Patapievici, în urma discuției cu Mihai Șora și Ana Șincai, pe data de 1 februarie 1998.

Primii membri de onoare ai Ligii Pro Europa

Domnilor Adrian Marino, Andor Horváth și Paul Philipp și însuși îi s-a decernat titlul de „Membru de Onoare” al Ligii Pro Europa în cadrul Adunării Generale desfășurate la Tîrgu-Mureș, sămbătă 31 ianuarie 1998.

Este pentru prima oară, în existență de 8 ani a Ligii Pro Europa, că se decernează acest titlu. El încununează activitatea proeuropeană a unor personalități ale vieții publice.

Liga Pro Europa

Tot ca un rezultat al unei crize interne de autoritate poate fi înțeleasă și intransigență PD. Este foarte probabil că aceasta să fi fost consecința acțiunilor celor care contestă în partid autoritatea actualului lider. Dacă este adevărat că acesta fusese inițial adeptul unei linii moderate, atunci se poate prezuma că facturile care îl contestă i-au impus următoarea alternativă: sau va încuraja linia intern-populistă a rupturii de PNȚCD, susținută în teritoriu, și atunci va rămâne lider, sau se va opune ei, dar atunci facturile angajate în lupta pentru supremărie în partid îi vor retrage sprijinul. Aspectul propriu-zis politicianist al crizei provine din inconștiința cu care probleme firești ale luptei interne de partid au ajuns, în mod nefiresc, să condiționeze politica și stabilitatea guvernului. În cele din urmă, atunci cind a devenit limpede că disensiunile fiecărui partid în parte nu mai puteau fi rezolvate înăuntru lor, partidele și-au exportat fără scrupule problemele în interiorul coaliției, unde au explodat sub forma nevoieștilor iraționale de a dizolva coaliția.

Firește, temeinicia cauzelor care au generat actuala criză va fi judecată diferit în funcție de *orbirea de partid* specifică fiecărui simpatizant în parte. Date fiind însă condițiile în care se află țara, speranțele pe care ni le-am legat de schimbarea din noiembrie trecut, așteptările internaționale la adresa României și descrierile pe care nu avem voie să le ratăm (pentru că altfel ne vor blestema copiii noștri), actuala criză mi se pare într-un sens ultim *iratională*. Indiferent de ierarhia responsabilităților, toate părțile antrenate în gestiunea și aducerea ei sunt, după părerea mea, vinovate.

(c) Divorțul dintre societate și partide.

Cu excepția militanților, care refuză să aibă despre conflict o vizină eliberată de logica de partid, societatea civilă are serioase dificultăți în a înțelege din ce motiv partidele pe care le-a votat cu entuziasm în noiembrie 1996 nu vor să se mai înțeleagă între ele. Un motiv, ignorat datorită incapacității de a-l argumenta altfel decât prin speculații riscante, ar fi acela că actuala criză guvernamentală este numai în *aparență* una între PD și PNȚCD. Cauza crizei, potrivit acestei explicații, ar fi existența unui joc subteran, jucat de forțe obscure, care își promovează interesele financiare, securistice și mafiotice prin manipularea partidelor și a opiniei publice. Menționez această explicație nu deoarece că crede în ea (într-o măsură semnificativă), ci pentru că recursul în timp de criză la teorii ale conspirației exprimă adesea un divorț al opiniei publice de planul strict vizibil al vietii politice. Cind realitatea nu mai poate fi explicată prin teoria de consensul sau ale negocierii, singurele teorii competitive par acelea care explică vizibilul pe care nu îl înțelegem nimănii prin invizibilul de care se tem toti. Mai important însă mi se pare faptul că încăpăținarea partidelor de a prefera interesul general mică obstinație politicianismă a creat o foarte profundă frustrare a electoratului insensibil la rațiunile politicii de partid (majoritar), care pînă acum a susținut trup și suflet partidele democratice. Acest electorat privește conșternat cum interesele României sunt considerate mai puțin importante, de partidele pe care le-a susținut cu tenacitate opt ani, decât ambiții senil de a demite sau să păstreze cutare persoană. Ceea ce par să uite partidele care, fără nici

un mandat din partea electorilor lor, au anulat *de facto* rezultatul alegerilor din noiembrie 1996 este împrejurarea că, în raport cu miza evenimentelor, persoana premierului Ciorbea este complet secundară. Partidele par să creadă că problemele lor interne sunt și ale electorilor lor. Este fals. Problema electorilor este definită în termeni de misiune politică și este singurul aspect al politicii de partid care va găsi vreodată justificare în ochii lor. Altintinderi, singurul rezultat previzibil al actualei crize va fi confințarea unui divorț între societate și clasa noastră politică, acel tip de divorț care, în anii '30, a nutrit deosebit agresiv față de lașitate, turpitudinile, prostia și egoismul partidelor politice ai criticilor totalitari ai democrației parlamentare. Însă, indiferent de modul în care va fi transfată criza, în bine sau în râu, se poate de pe acum spune că partidele care au cîștigat alegerile și speranțele noastre în 1996 nu și-au meritat victoria.

Ce se va întâmpla?

(1) Întîi de toate, soluția impusă săptămîna trecută de președinte, și acceptată în silă de partidele în conflict, a fost bună numai pentru a îmbobi la Davos partenerii României. E în logica comportamentului său de pînă acum ca PD să retragă guvernul și sprijinul parlamentar promis. Lipsit de bază în parlament, guvern minoritar PNȚCD-UDMR va fi condamnat la o politică aflată la cheremul capriciilor PD și al resentimentelor

mentelor opozitiei naționalist-socialiste. Cu sprijin PDSR, guvernul va putea trece legile compatibile cu politica acestuia; cu sprijinul PD, același lucru. Dar aceste legi nu vor respecta angajamentele electorale ale CDR, ca să nu mai vorbim că o reformă economică compatibilă cu idealurile PDSR și una a proprietății, acceptabilă pentru PD nu este deloc o reformă, ci o cosmetizare arbitrară și ipocrită. Guvernul va fi paralizat. Nu va putea introduce decît legi neutre. Rezultat: o guvernare mediocru, o reformă nulă (sau inadmisibilă de limită), gestionare birocratică a crizei. Va fi un guvern de tip Văcăroiu condus de PNȚCD. În rezumat, ceea ce va putea face un guvern minoritar PNȚCD-UDMR va semăna mai puțin intențiilor sale și mai mult cu intersecția vicioasă a intereseelor promova-

te de PD, PDSR, PUNR și PRM la un loc. Adică un eșec garantat.

(2) Să presupunem însă că premierul va fi schimbat (sau se va retrage singur). Nu este deloc sigur că persoana premierului este ocazia, iar nu cauza divorțului dintre PD și PNȚCD. Dar dacă PD dorește *cu adevărat* doar schimbarea primului-ministru, atunci, odată pretenția satisfăcută, PD reîntră în coaliție, ambele părți uită necuvîntările pe care și le-au aruncat pe la spate, militanții din teritoriu întorc și celălalt obraz, șefii de partid declară „pupat piață Independenței”, iar coaliția se repune pe treabă, spre marea satisfacție a națiunii. Este, în ciuda raționalității sale, deznodămîntul cel mai improbabil (fapt semnalat involuntar de tonul parodic al scenariului). Dacă însă PD nu dorește cu adevărat *doar* schimbarea primului-ministru, atunci se repetă scenariul de mai sus sau intră în funcțiune una din următoarele două variante.

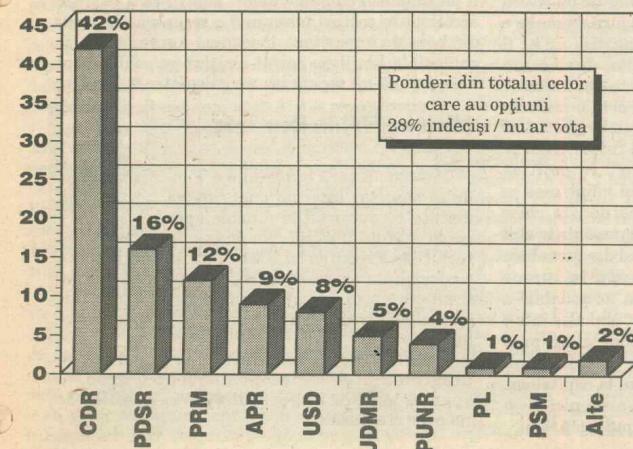
(2.1) Guvernul minoritar nu rezistă, se fac, în urma unor repetitive motiuni de cenzură, alegeri anticipate. PRM ia cele 15% estimate de sondaje, partidele socialiste reîntră în forță în parlament, PDSR se consolidează, PD va fi eliminat (ca în 1996 PAC și liberalii), prezența CDR va fi diminuată de absentismul la vot al sprijinitorilor ei tradiționali. Va fi ceea mai proastă situație de după 1989. Reforma va fi blocată pentru un termen imprevizibil, mizeria va crește galopant, în același timp cu înăsprirea măsurilor autoritare, intervenționiste, izolaționiste, naționaliste, iraționale. Electoratul va conștientiza eroarea, dar va fi prea fiziu. Experiența istorică arată că, atunci cînd mizeria împinge electoratul la un vot împotriva democrației, cei votați au grija să nu mai permită scrutinul capabil să redresize situația. Este însă posibil ca alegerile să nu conducă la dezastru: atunci ele fie vor reproduce cu aproxiatate raportul de forțe din actualul parlament (caz în care biciclu se reia de la capăt), fie vor genera un nou parlament reformist (prea tîrziu, deoarece șansele irosite de ratarea anului 1998 vor fi oricum irecupereabile).

(2.2) O altă variantă este ca PD să realizeze o alianță cu PDSR, în vederea schimbării raportului de forțe din parlament. Se reface marele FSN al anului 1990 (despre care ambasadorul francez de atunci spunea, admirativ, că e imbatabil). Guvernul cade, președintele este invitat să ia act de nouă majoritate parlamentară, care îl va obliga să numească un nou prim-ministru al actualei opozitii. Se formează un guvern PDSR-PD, care va relua idealul FSN al unei societăți etatizate și controlate. CDR intră din nou în opozitie, purtând co-responsabilitatea irosirii singurei șanse de schimbare reală care s-a ivit în România, *cu voia electoratului*, după 60 de ani.

În oricare din aceste scenarii, PD, care susține că a făcut tot ce a făcut pentru a forța declanșarea reformei reale, ar putea intra în istorie ca partidul datorită căruia reforma a fost eliminată din posibilitățile reale ale României pentru ani buni de aici înainte.

Dumnezeu să ne ajute, pentru că noi refuzăm cu îndîrjire s-o facem!

Dacă duminica viitoare s-ar organiza alegeri pentru Parlamentul României, cu ce formăție politică ați vota?

POLIROM

NOUTĂȚI
Februarie '98

**Ștefan Afloroaei
Cum este posibilă filosofia
în estul Europei**

**Jean Delumeau
Păcatul și frica**

**Guy Scarpetta
Elogiu cosmopolitismului**

**Gabriel Andreescu
Solidaritatea alergătorilor
de cursă lungă**

In pregătire:
Carl E. Schorske Viena *fin-de-siècle*. Politică și cultură
Dan Pavel Cine, ce și de ce? Înterviuuri despre politică și alte tabuuri
Gail Kligman Nunta morțuului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania
Comenzi la CP 266, 6600, Iași
Tel. & Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Consiliul pentru Reformă – un cap fără trup sau un dirijor fără orchestră

Domnule Ilie Serbanescu, la scurt timp după învestirea dv. ca ministru, v-ați prezentat demisia. De ce?

În condițiile în care, în cadrul negocierilor dintre PNTCD și PD cu privire la soluționarea situației din guvern și, eventual, din coaliție s-a propus, într-un anumit moment, crearea unui fel de superminister a căruia conducere ar fi urmat să fie luată de Partidul Democrat și care să aibă în sarcină coordonarea activităților economice. În calitate de președinte al Consiliului pentru Reformă, am considerat că acest consiliu devine inutil. Pentru că, în timp ce Ministerul de Finanțe are un obiect al muncii foarte bine precizat și în care coordonarea din partea unei alte structuri nu ar fi pus probleme deosebite, în cadrul Consiliului de Reformă, care nu poate avea un alt obiect al muncii decât coordonarea politicilor economice, prin crearea unei suprastructuri, în mod evident, consiliul ar fi devenit absolut inutil. Am considerat că dacă, în cadrul acestor negocieri, soluția poate ajunge pînă la nivelul meu, fac un lucru bun dindu-mă la o parte. În această situație, mi-am pus demisia la dispoziția premierului. Ulterior, premierul Ciorbea nu a fost de acord cu acest lucru, iar PNTCD a afirmat oficial că crearea acestui minister a făcut obiectul unei proponeri, ca replică la o propunere nu tocmai fezabilă și elegantă din partea PD-ului și că, oricum, o asemenea propunere nu a avut în vedere nicidcum să afecteze cumva Consiliul de Reformă și, prin implicări, pe actualul președinte al acestui consiliu. Premierul Ciorbea a decis că nu există nici un motiv a avea în vedere demisia pe care eu doar i-am pus-o la dispoziție.

Spuneați mai devreme că Ministerul de Finanțe, de exemplu, are un cadru bine precizat și că nici un post care să arătă să fie creat ulterior, nu ar fi afectat cu nimic funcționarea lui, spre deosebire de Consiliul de Reformă, care ar fi devenit inutil. Explicați, vă rog.

Din păcate, acest consiliu nu este deloc bine echipat pentru a înfrunta problemele reformei, care sunt multe și foarte complicate. În esență, acest consiliu funcționează în aceiași parametri, pe același sistem de organizare pe care a fost constituit la începutul guvernării Văcăroiu, mai mult pentru a reprezenta un afis: „Aici se face reformă”.

Adică a fost constituit ca să nu facă reformă?

Nu ca să nu facă reformă, ci ca să existe un afis pentru a se arăta că se face și reformă. Lucrul cel mai relevant din acest punct de vedere a fost că, în cadrul Consiliului de Reformă de atunci, o echipă de economisti foarte serioși a elaborat un program de reformă care era foarte reformist. Chiar în revista „22” am scris un articol despre acest program, al cărui titlu era, dacă nu mă înșel, „Antreformiști obligați să voteze un program reformist”. Din păcate,

Tranzitia spre o epocă

ILIE SERBĂNESCU, ministrul Reformei

te, m-am înșelat, pentru că s-a găsit o strategie, care a fost aceea de a nu-l numi în parlament *program, ci strategie*. În acest fel să fie votat fără a să-l asuma ca îndeplinire, pentru că, potrivit Constituției, *guvernele își asumă programe și nu strategii*. A fost adoptat, dar nu a fost aplicat în practică, duindu-se o politică care nu respectă cîtuși de puțin acest program.

Acum, problema este că structura păstrează aceeași incapacitate de a implementa ceea ce eventual elaborează.

Ce-i lipsește Consiliului de Reformă?

Consiliul de Reformă în actuala constituire este mai mult un cap fără trup sau un dirijor fără orchestră. Sigur, orice proces de reformă este un proces de echipă, dar echipa trebuie să aibă și modalitatea de a pune în practică ceea ce elaborează. Voința politică este doar o condiție sau o componentă. Cealaltă condiție este structura instituțională care poate fi un atu sau, dimpotrivă, un obstacol în calea aplicării. Deocamdată, echiparea instituțională a acestui consiliu nu este aceea care să poată să asigure și aplicarea unor politici care să sint elaborate. Mai mult, ea nici măcar nu poate să le asigure o corelare a politicilor, ceea ce înseamnă a nu-l lăsa pe fiecare să facă ce vrea, în sensul de a asigura congruență cu o anumită direcție. Acest lucru necesită împunerire plus mijloacele de a-l realiza.

Această problemă nu a fost ridicată în Executiv? Nu se poate modifica structura acestui consiliu în aşa fel încît el să aibă o funcționare optimă?

Sigur că se poate.

Și de cine depinde?

Nu poate să depindă decât de Executivul însuși.

Ați semnalat Executivului hibele acestui Consiliu al Reformei?

Sigur că au fost semnalate, îndrăznesc să spun că au fost și împărtășite, dar agenda ultimilor două luni a fost copleșită de politic. Îar politicul, printre multe alte efecte negative, pe care le-a provocat în cadrul coaliției, a afectat și economia. Sunt și unele efecte directe, de incredere, efectele pe linia stabilității, interne și externe – și toate cu un impact clar negativ.

PD-ul a început toată această imensă contestare că nu se face reformă, cînd dv. abia ați fost numit la acest minister. Nu v-ați simțit vizat cumva de PD?

Indiferent dacă am fost vizat sau nu, nu puteam spune că sănătatea mea nu era venită. Problemele pe care le ridică PD-ul erau prezentate ca fiind un dosar al ultimului an, nu al ultimelor zile de cînd venise.

Numirea dv. putea să fie o garanție (sau o lipsă de garanție) pentru reformă?

Garanții nimeni nu poate da de la bun început, decât cel mult unul care a fost în Executiv și a mai probat o dată că poate să facă ceva, ceea ce nu era cazul meu, dimpotrivă. În cînd venise, eram omul care veneam dintr-o altă lume, bă chiar de pe latura cealaltă a baricadei. Există ideea că jurnalismul e o altă meserie și că oamenii din jurnalistică nu ar fi pregătiți pentru funcții executive, dar eu mă îndoiesc că jurnaliștii nu pot face parte din Executiv și am să explic de ce. Jurnalismul este o meserie extrem de dură, în care nu poți să spui că „*sac mîine ceea ce trebuie să fac azi*” și, în unele cazuri, „*ceea ce trebuie să fac acum, în clipa asta*”. În politică lucrurile pot trea, mai putem face și mîine ceea ce trebuie facut azi, mai poti amîna să iei decizia, chiar dacă simți că trebuie luată. Sigur, cumpărările sunt mai complicate, dar nu cred că venind din jurnalism nu ești în stare să ai chiar un atu în lumea politică: este vorba de o disciplină formidabilă a muncii în care timpul este neînertător, mai ales într-o țară unde timpul are răbdare și unde el nu prea costă bani. Mi se pare că tranzitia pe care o traversăm este nu numai de la socialism la capitalism, ci și de la o epocă în care timpul n-avea nici o valoare, la o epocă normală, în care timpul costă bani.

Legea privatizării și Legea investițiilor directe

Domnule Serbanescu, în apele invitorate ale politicii, ce ați reușit să faceți?

Am considerat că, dacă s-a admis că e necesară o breșă de politic, în Executiv, cu niște oameni care nu erau implicați strict politic, care puteau veni poate cu pricoperea care li se atribuise dar și cu avantajul că nu sănătatea împărată neapărat politic, trebuie să văd tot ce se poate face în funcție de prioritățile din economie. Pot să spun că acești cîtuși oameni, fără apartenență la partid, prin forță împrejurărilor și-a continuat treaba, vreme în care altii au trebuit să-și consume foarte mult timp (mă rețin de a spune *iroși*) cu discuții politice. Munca noastră a făcut pe mai multe paliere. Într-o primă fază, a fost necesar să se elaboreze și să se pună în vigoare două legi care erau absolut necesare. Este vorba de *Legea privatizării și Legea investițiilor directe*. Prima, trebuia să asigure un cadru unic de desfășurare a privatizării, ca să nu mai existe raportări la diferențe acte normative adoptate în diferite etape și corespunzînd unor diferențe exigențe, ci să existe o singură reglementare legislativă a procesului de privatizare. În legătură cu o asemenea lege, au existat foarte multe viziuni evidențiate, între altele, de vreo sase sau șapte proiecte de lege unică a privatizării. În cînd venise, pentru că în esență s-a lucrat pe proiectul inițiat de actualul ministru al Privatizării, problema a fost de a identifica din diferențele proiecte, lucrurile care erau tratate diferit și unde trebuia clarificată problema prin luarea unui decizie politică. Această identificare a jucat un rol tocmai în sensul dorit al urgentării, fără să se recurgă la improvizații. Pentru că, odată identificată o problemă cu toate laturile ei, se poate ajunge la decizia care o rezolvă într-un fel sau altul, în funcție de prea multe care există dintr-o parte sau alta și de consecințele posibile. A doua lege, este *Legea investițiilor directe*. *Legea investițiilor străine* avea ca principal obiectiv să clarifice, în sfîrșit, ceea ce putem da pe termen lung investitorilor spre a nu acționa strict conjunctural. Instabilitatea cadrului legislativ este un factor clar de alungare a investitorilor. În cînd venise, era problema de a pune pe același plan investitorul străin cu investitorul român, exigîndă exprimată clar de capitalul autohton. Acest lucru s-a realizat prin această lege pe un palier nu foarte înalt de facilități, pentru că bugetul românesc nu poate oferi mai mult, dar e un palier clar, egal pentru toți și stabil pentru cel puțin cinci ani. Aceasta este mesajul *Legii investițiilor*. Își pentru prima dată, zic eu, se stabilesc prin această lege cîteva lucruri extrem de importante. Pentru prima dată se stabilește posibilitatea pentru operatorii economici de a recurge la regimul amortizărilor accelerate. Cei care eventual mă urmăreau în revista „22” își amintesc probabil un articol de prin septembrie-octombrie trecut în care a trăgăteam atenția asupra acestui aspect uitat al reformei, *amortizările*. Permitează amortizări accelerate, apare un ajutor pe care statul îl dă înnoirii echipamentelor, pentru că a recuperă accelerat în costuri înseamnă a recuperă din profit, din baza de impozitare, înseamnă a recunoaște ca o cheltuială banii pe care i-am dat pe echipamente. Una este să-mi recuperez un calculator în cinci ani.

Misiune FMI în România

PS
pe scurt

A sosit în țară o misiune a Fonds Monetar Internațional care va discuta cu autoritățile române aplicarea acordului stand-by aprobat de Consiliul Directorilor Executivi al FMI la 22 aprilie 1997. În conformitate cu acest acord, țara noastră a beneficiat pînă acum de 120,6 milioane DST (drepturi speciale de tragere) din cele 301,4 milioane aprobată.

Discuțiile se vor concentra în principal asupra programului macroeconomic pentru 1998, în special asupra bugetului și programului de reforme structurale.

În care timpul costă bani

Interviu realizat de Rodica Palade

și alta este să-l recuperez în costuri în doi ani. Astă dă posibilitatea ca să fac rost de bani mai mulți și să-mi cumpăr un alt calculator mai performant. și astă se face din impozitul pe profit.

În sfîrșit, lucru care interesează toată mass-media, deși mass-media este un intermedier în afacerea astă, este recunoașterea deductibilității cheltuielilor pentru reclamă și publicitate. Companiile pot să aloce cît vor acestui demers, pentru că, așa cum este în toată lumea, a ajuns și la noi că publicitatea să fie considerată ceea ce este, adică o investiție pentru promovarea produsului, sau a serviciului, acceptată ca o cheltuială care să fie să fie scoasă din baza de impozitare. Astă reprezintă un efort pentru economia reală apreciat ca reprezentând echivalentul a 2% din produsul intern brut în buget. Aceasta a fost primul tronson al activității acestei noi echipe și s-a încheiat pînă la sfîrșitul anului trecut, iar de atunci, cînd din păcate, problemele în cadrul coaliției s-au afurisit, noi, cealăți care n-aveam treabă cu aceste lucruri, ne-am continuat activitatea pentru a formula obiectivele și principalele corespondente ale unui program economic pe '98 cu vectorul său central care este bugetul. Bugetul este, evident, problema Ministerului de Finanțe, dar nu numai, pentru că am încercat ca evaluană, corelind problemele degajate din buget cu cele pe care le-am rezisită în economia reală și pe care le-au pus în evidență statisticile, să pornim nu de la buget și să facem un program, ci să facem un program care să aibă ca punct central și bugetul. Program care în esență, merge pe două direcții mari: 1) continuarea luptei împotriva inflației și 2) să coborâm în economia reală, unde lucrurile sunt foarte grave.

Situatia extrem de dificilă a economiei reale

Unde se află economia reală în acest moment?

Economia reală în România se află într-o situație extrem, extrem de dificilă. La începutul lui '97, economia reală trăia ceva mai bine decât îi permiteau resursele, pentru că totul se baza pe niște dezchilibre din economia monetară care erau reprezentate, pe de o parte, de deficitul extern foarte mare – importurile depășeau exporturile cu mult peste acel 20% (cotă de alertă, cînd poate interveni suspandrarea finanțării externe) –, iar pe de altă parte dintr-un incredibil de mare deficit în conturile interne ale statului – adică, statul cheltuia cu mult mai mult decît încasă. Acest deficit bugetar avea și o parte ascunsă (pînă la urmă plătită tot de stat), în cadrul datorilor pe care în numele statului le angajau anumite regii autonome. Aici se mai adaugă și sumele pe care tot în numele statului se făceau importuri de petrol pentru a întreține industria care nu putea să și plătească petroful. În sfîrșit, era ceea ce Banca Națională cheltuia direct sub formă de așa-numite credite direcționale pentru susținerea agriculturii, de fapt, pentru susținerea gărzilor negre din agricultura de stat. Punerea în ordine a acestor chestiuni a fost foarte costisitoare. Din păcate, ea-n-a putut să fie făcută decît pe seama populației, adică preluarea datorilor pentru întreținerea agriculturii de stat falimentare de la Banca Agricolă, pe de o parte, și pe de altă parte, preluarea datorilor pentru importurile de petrol făcute prin Bancorex. La Bancorex, statul și-a recunoscut și-a preluat datoria pe care o avea. Preluarea acestor datorii, în vară, a costat aproape 9 mii de miliarde lei, respectiv, 1 miliard și vreo sută milioane de dolari la cursurile din momentul respectiv. Era periculos pentru sistemul bancar, care nici nu avea vreo vină în afacerea astă. Preluarea acestor datorii înseamnă pentru buget că dobiziile reprezintă de jude cam 5% din produsul intern brut.

Implicația este că, dacă România va fi nevoită, și va fi nevoie să aibă o inflație mică și să aibă în acest scop un deficit bugetar cel puțin mai mic decît cel de 4,5% din '97, înseamnă că în măsură în care deja 5% reprezintă plăti pentru trecut, nu pentru anul astă, înseamnă că pe bugetul anului '98 trebuie să avem mai multe incasări decît cheltuieli, pentru ca deficitul să reprezinte numai acoperirea plă-

tilor din trecut care nu au legătură cu '98. Astă explică foarte clar de ce bugetul pe '98 este un buget extins de constrângător.

Nu prea sunt realiste abordările cu reducerea impozitelor, pentru că nu este de unde, din cauza constringerilor care nici măcar nu sunt ale anului astă, ci ale anului trecut. și acest lucru arată, de asemenea, cum economia reală putea la începutul lui '97 să trăiască mai bine decât îi permiteau resursele, căci se bazau pe acest deficit pe care îl plătim în momentul de față. Coborârea acestor dezechilibre din economia monetară în economia reală a rănit foarte tare economia reală, și în momentul de față nu există evaluări foarte precise care să-ți permită să și dai verdicte. Nu se stie în ce măsură căderea severă a produsului intern brut se datorează asanării necesare din economia reală din industrie și din agricultură. Este clar că a fost nevoie de un efort de asanare, în sensul de a reduce – pentru că de eliminat nu se poate pune problema – gărzile negre care generă pierderi în loc de profituri și irosesc în loc să valorifice resurse.

Profituri de unde vin?

Profiturile vin de la întreprinderile private, atâtice cîte sînt ele. Sigur, există și întreprinderi-societăți comerciale de stat care aduc profit, dar toată lumea agreea facilități tocmai pe segmentul de a nu mai plăti atât imposta pe profit, și din păcate, problema este că mari întreprinderi de stat care nu realizează profit, deci nici nu plătesc impozite pe profit, realizează pierderi. În plus, nici măcar ce au de plătit ca alte impozite nu plătesc. Si atunci, este un permanent cerc vicios în buget. Deci asanarea, înseamnă a reduce din acest nucleu dur al industriei românești care produce pierderi și irosesc resurse. Nu cred că se poate realiza ceva în economia românească, pentru că nu se poate ieși din cercul vicios în care ne aflăm. Adică unii fac pierderi și consumă din banul public. Toată lumea vrea mai mult din acest ban public, care devine din ce în mai mic din cauza irosirilor de fond, în scopuri care nu sunt de protecție socială. și așa, bugetul românesc este poate cel mai generos buget pentru protecția socială. Sîntem, din acest punct de vedere, cei mai socialisti-democrați din lume.

Dar, problema e alta, că devenim din ce în ce mai social-democrați pentru că împărtim ceva care e deja din ce în ce mai puțin. Dacă din puținul existent nu destinăm construcție, singura care să facă prăjitura mai mare astfel încît să putem împărti mai mult la oameni, nu facem decît să ne irosim, pentru că acest nucleu perdant subțiază mereu mai mult acest sac care nu mai e alimentat.

Cînd mă gîndesc la economia reală, trebuie să mă gîndesc la asanare în continuare, indiferent că

asta place, indiferent că astă va fi sau nu va fi pe frontispiciul electoral, preelectoral, postelectoral sau de altă natură al partidelor politice. Despre asanarea din economia reală n-am văzut în niciun program al vreunui partid, dar nu mă pot abține să nu spun că mai corespunzător cu realitatea este ce fac partidele, decit ce spun în campania electorală, chiar dacă nu se suprapun. Vreau să spun foarte clar că dacă PDSR-ul acuză acum Convenția Democrată că nu-și respectă promisiunile electorale, nu pot să nu spun că față de realitatele economiei românești, Guvernul Ciorbea e mult mai aproape de realitatele românești cu ce a făcut decit cu ce a promis. Sigur că răndin extraordinar de tare economia reală și neștiind dacă din acea cădere a produsului intern brut, nu totul e asanare și deci un lucru pozitiv, ci este și un recul în creșterea economică, să zicem sănătoasă și deci un lucru negativ. Avem datoria să facem un fel de politică la două capete, pe de o parte, să continuăm asanarea, și pe de altă parte, să ajutăm creșterea economică sănătoasă, atât cît ne permite bugetul. Respectiv să încercăm, și am identificat vreo trei sau patru piloni, trei sau patru puncte de sprijin. În primul rînd sunt exporturile, ce trebuie sprijinite pentru că ele sunt sigur creștere economică sănătoasă. La export, nu se pot vinde stocuri, și nici produse de slabă calitate. Deci, dacă încurajezi exportul, încurajezi și creșterea economică sănătoasă, cu toate multiplicările pe care această activitate finală le are în restul activităților economice. A doua chestdiune sunt întreprinderile mici și mijlocii. Nu sunt dintre cei care cred că întreprinderile mici și mijlocii rezolvă problemele României peste noapte. Dar ele reprezintă un vector al clasei mijlocii care trebuie să existe în România, și constituie singurul punct de sprijin în momentul de față. Într-politica de macrostabilizare care se bazează pe constringeri monetare, care dă rezultate pe termen scurt și politica de privatizare, de restrucțurare prin privatizare de la care nu poți aștepta rezultate decit pe termen lung, e nevoie de o punte, și puntea astă trebuie să fie întreprinderile mici și mijlocii cărora trebuie să le creezi cadru să se manifeste.

Un alt pilot depistat este infrastructura, care, pentru că implică sume mari, nu se poate realiza decit cu bani externi. Ei vor putea fi atrăși prin consecuiniile reglementate printre lege specifică a conciliilor și prin Legea proprietății publice. În sfîrșit, un al patrulea pilot ar fi investițiile străine. Din păcate, România nu prea are ce să ofere investitorilor străini în competiție acerbă pentru atragerea lor. Nici energie ieftină, nici o piață grozavă. Singurul nostru atu ar fi stabilitatea politică, pe care, dacă o irosim, nu prea ar mai fi sănse.

Comunicat TVR – Departamentul Emisiunilor Informatice

În legătură cu declarația grupului parlamentar PD din ziua de 2 februarie 1998, Biroul de presă este împotriva să declare următoarele:

1. Cele două proteste ale Partidului Democrat legate de emisiunea „7 zile în România”, din datele de 25 ianuarie și 1 februarie, sunt fără obiect. Emisiunea găzduiește păreri ale unor analiști cunoscuți, care nu se exprimă niciodată în termeni personali. În emisiunea din 1 februarie se enumera condițiile puse de PD și criticile aduse de acesta guvernului Ciorbea în privința unor acte legislative care, în viziunea PD, nu privesc reforma economică. Unele săi enumerări în cînvîrare d-lui Petre Roman, din data de 14 ianuarie, reproducă de la Rompres: tema monarhiei, cea a retrocedării pădurilor, a caselor naționalizate. Atele, ca statutul revoluționarilor, dosarele Securității, au fost aduse în discuție pe

parcursul ultimelor două luni. Emisiunea nu afirma că PD nu va semna protocolul de colaborare, ci că e probabil că nu va sprijini în Parlament aceste proiecte pe care le consideră ca distrigând atenția de la subiectele principale ale reformei. Credem în continuare că e o interpretare justificată.

2. În ceea ce privește transmisia în direct din ziua de 31 ianuarie, de la sediul Parlamentului, televiziunea publică (de altfel, și radio), care a fost în aceeași situație, deși are un Consiliu de Administrație) nu poate refuza o cerere a primului-ministrului atunci cînd e vorba de o comunicare de importanță pentru țară. Reamintim că TVR a transmis în direct și conferințele de presă ale Partidului Democrat, iar în 1997, în premieră, s-au transmis în direct dezbatările din Parlament, atunci cînd opoziția introducea moțiuni de cenzură împotriva guvernului. Deci, am transmis în direct toate

partidele, fie la putere, fie în opozitie, atunci cînd au avut ceva important de spus.

3. Nu este vina TVR și nici a mass-media pentru starea conflictuală depășind limitele practicii civile și europene care domnește în lumea noastră politică. Aceasta se manifestă printre altele prin succesiune de încercări de intimidare, de sănaj, de presiuni zilnice asupra televiziunii, pe care fiecare încearcă să le utilizeze pentru interesele sale și pe care cu mare greutate încercăm să o păstrăm ca pe un instrument de informare cinstită a publicului. Conducerea TVR elaborează, de altfel, un dosar cu aceste tentative de intimidare, care va fi făcut public la momentul potrivit, în speranță că măcar pe viitor conducerea posturilor publice va putea fi la adăpost de asemenea presiuni.

Biroul de presă al TVR

SANDU IORDACHE

Un restaurant pentru artiști

Cind intri, te întâmpină de la usă miroșul amestecat de mîncăruri calde și tutun. În zilele frumoase poți rămâne la una din cele trei mese de pe terasă, sub ciorchini de frunze de viță ai bolții. Spre sfîrșitul toamnei însă, nu mai rămîne aici decât cadrul metalic atins de rugină și atunci, treci repede de terasă și frig, să te acuezi înăuntru. Interiorul seamănă cu un mic tunnel. De o parte și de alta stau însirate scaune și mese acoperite cu sticla, implete din lemn moale de răchită. În mijloc, din podoa piñă în tavan, tropează un stilpătăre de lemn pe care stau atîrnate o candela mică și o icoană. De-a lungul peretilor sunt risipite obiecte dintr-o recenzie teatrală roasă de timp: o armură întreagă pe care o poți recomune în minte din bucatăile răzlețite, un steag de culoare înertă, o mască uzată, două săbi stîrbe așezate cruciș. Spre fundul sălii, pe dreapta, e barul masiv din lemn pe care sănă expuse băuturile. În capăt de tot, în perete, e decupat un pătrat care face legătura cu bucătăria. Aici, oale respectabile, tigăi și cratițe cu mîncare exală aburi imbiectori.

Deși locul te invită să lenevești, hazardul a făcut să ajung la „club” împins de răjuini mult mai lumesi, căutând de lucru. Am luat drept o provocare sănă să muncesc aici, unde mincarea, băutura, zăbava și taifasul fac tot farmecul. La interviu, patronul, care e regizor, mi-a mărturisit că înființase restaurantul cu intenția de a crea un spațiu aparte, intim și plăcut, un „club” al artiștilor unde să se poată mîncă ieftin și petreceră ceasurile de răgaz. Discutia și izul de vechi al locului mi-au deșteptat în amintire frumurături de lectură despre terasele, berăriile și cafelele literare ale Bucureștiului interbelic. E un restaurant deosebit, dar nu unul de lux. Eticheta oficială nu e la mare preț și nu găsești aici ospătarul sau picoulomul îmbrăcat impeccabil, ras, frizat și pomădat. Ideea de club, de familiar, e ceea ce s-ar putea numi „specificul locului”.

După ce m-am angajat ca picol, cu timpul, am început să cunoască mîncărurile și băuturile, fiecare cu prețul și gustul ei, și, ceea ce a fost aproape fascinant, diversele tipuri de clienti.

Preturile la mîncare sint cele mai ieftine; putin deasupra costurilor compoziției. La felul întii, ciorbele: de legume, de fasole, de perisoare (cele mai certe de studenți), de văcuță, de porc, supă-cremă de pui sau ciorba de burtă, servită cu smîntină și ardei iute. Ciorba e între 3 și 10 mii, un fel do consistent îl cumperi cam între 10 și 15 mii.

Cu felul doi lucrurile se complică: garnitura de cartofi, piure sau pui, pilaf, fasole iahnie sau bătătă; salate de varză albă, de castraveti murați, de conopidă cu maioneza; grătare, tocături de organe sau de porc, escalop de ciuperci sau de ficătei, șnițel de porc, de vită și vienez, chiftelute marinată, spanac cu ochiuri, cîteva feluri de omletă, cașcaval gătit la capac, pane sau crochete, pui la ceaun, cîrnați de casă sau cabanos. La desert, clătită cu dulceață sau cremă de zahăr ars.

La băuturi, preturile sint cam de două ori prețul lor de cumpărare. Dar multe: de la sucuri și bere la vinuri, lichioruri și „tării”; de la cele autohtone, vin casei, alb, demidulce și parfumat, crud sau fierb cu scorțișoară și servit în căni de lut, și palinca ardeleană, curată, de 50°, la băuturile fine și scumpe și cu nume exotice: Campari, Metaxa, Angelli, Big Ben,

Havana, Smirnoff, la fel și cocteile urle, ginul tonic și „Bloody Mary”.

Însă cea mai pestriță și lumea clientilor. Studenți, majoritatea de la ATF, care e vizavi, dă năvală la amiază prin pauze, cam între 1 și 3. E atât de aglomerat atunci că stă și cite doi pe-un scaun. Mulți, flăminzi și zgomotoși, e plăcut și greu să le faci față. N-apuci să debarasezi masa că se șumple iarăși. De obicei mănică un singur fel, cu multă piine. Se intorc spre seară, cind lucrurile se schimbă. Desi e tot aglomerat, nu prea se mai mănică, și băuturile (beau vinul „caselor” pentru că e ieftin – 2000 cană) se pot servi mai ușor. Apoi sînt clientii casei, care vin zilnic să mănică mai pe după-amiază, după care stau la „povestiri” în fața unei sticle de vin sau la păhărușul de votcă (care se multiplică). Arhitecti, cintăreți de folk, regizori, fotografi, actori, mulți sînt prieteni cu patronul. Cred că sînt vreo 20 și, venind constant, am ajuns să le asociiez numele cu cel al mîncării sau băuturii preferate.

În rest, o diversitate incalificabilă pe care nu poți decît să o enumere: domnul gurmand care servește de fiecare dată spanac cu ouă pe care îl mănică în 3–4 minute, doamna regizor cu ochelari care mereu frâmîntă un pix în mînă și uită de cufea, rugindu-te să-i o mai încălcăzi o dată, cuplul de îndrăgostîți tăcuți, cu priviri expresive, gașca de studenți adunată în jurul unei carafe de vin de care „trag” cit mai mult, domnii cu celulare și cu doamne cochete servind numai fineteuri, actorul celebru înconjurat cu afecțiune de tinere aspirante, actorul tînăr și singular imbrăcat în soldat ca să se obișnuiască cu primul rol într-un film al unui cunoscut regizor, domnul care, din cinci cuvinte, „italienează” mucalit trei, încit numai ospătarul mai vechi se pot înțelege cu el, englezoaica priăștă pe la noi care comandă mereu aceeași omletă cu cartofi prăjiți și salată de varză și are bănni pregătiți dinainte piñă în ultimul leut (sutică), grupuri care sărbătoresc piñă înziu, în noapte, o zi onomastică, și încă mai fi.

Muzica lentă și zumzetul discuțiilor fac zgomatul de fond. Trecind printre mese, poți auzi ce face un prieten absent, ce mai e nou în politică, scorurile din ultima etapă la fotbal, discuții savante de psihologie și filosofie, rețete, cinematografie și teatru, deschiderea unui restaurant în care cheinerile umbăgoale pușcă, lansarea unui album de folk etc. Ceea ce străbate însă peste tot e bătrîna poftă de vorbă a românului. Nu lipsesc din pitorescul locului nici mîcile „ciupeli” ale personalului care, de cînd lumea, dovedește o mare aplicație spre cele ale comertului: o votcă ușor condensată, un cub, două de gheăță în plus, o friptură bine întinsă, o cafea sau un pachet de țigări vindut pe sub mînă.

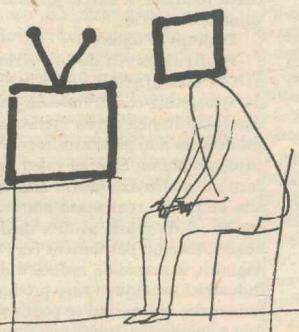
MARIUS BÂZU

Televiziunea care educă

Sîntem copleșiti de politicul care invadă toate canalele mass-media și ne obligă să asistăm, seară de seară, la confruntările ziaristilor cu politicienii. (Mă refer la „talk-show”-urile care devin, din păcate, din ce în ce mai mult, niște „Tucă-souri”, în care regulă deosebită este lipsa cîteva moderatori care să fie coborîrea moderatorului căt mai joă, mai jos de media telespectatorului român (atât în ceea ce privește problematica pusă în discuție, cît și – mai ales – limbajul folosit). În consecință, acordăm mult mai puțină atenție funcției educative a televiziunii, deși educa-

ția reprezintă speranța pe termen lung de însănătoșire a unei națiuni, îmbolnăvită de lungă noapte comunismă. Întrucât însănătoșirea prin educație trebuie realizată nu numai pentru tînără generație, ci pentru toate vîrstele, ce alt mijloc mai adecurat poate imagina televiziunea? Voi preciza imediat că mă refer în special la Televiziunea Națională, care – înfrîntîndu-se din banii publici – are obligația majore față de contribuabili. Desigur, TVR nu poate neglija aspecte comerciale (adică atingerea unei cote ridicate de audiență), din două motive: 1) o parte din fonduri și le obține din reclame și 2) dacă nu reușește să atragă telespectatori, nici programele educationale nu sunt urmărite. Deci, marea problemă o reprezintă cum să faci educație în mod intelligent, captînd atenția publicului. În continuare, mă voi refer la cîteva emisiuni ale TVR care încearcă să educe în domenii diverse: istorie, muzică, religie.

Profesorul Neagu Djuvara a realizat un ciclu de reînvățare a istoriei românilor, absolut necesar pentru „reciclare” majorității populației, care s-a format sub influența nefastă a istorio-

grafiei comuniste. Am urmărit acest foarte bun ciclu de emisiuni (din păcate prea scurt și care merită să fie programat la o oră de maximă audiенță) în paralel cu lectura excelentei cărți a lui Lucian Boia (*Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, 1997) și am constatat complementaritatea lor. În acest context, îmi exprim uimirea pentru neînvățarea d-lui Boia la emisiunile de istorie ale TVR, unde „oficială” aceași și aceași „guru” ale căror opinii le știm chiar înainte de a deschide gura.

Educația muzicală ar putea să pară unora un lux în zile de azi. Pentru cei care totuși cred în forța înălțătoare a muzicii, ciclul de emisiuni realizat de d-l George Bălan a reprezentat o adevărată gură de oxigen. D-l Bălan a încercat să ne învețe cum trebuie ascultată muzica. Lectiile se desfășoară în prezența unor elevi, a căror intervenție era în mod imperios solicitată. Si, minune, profesorul a reușit să obțină din partea elevilor învingerea inertiei și o participare activă. A fost interesant de urmărit cum, progresiv, de la o lectie la alta, discipolii „și-au dat drumul”. Acest ciclu a reprezentat de fapt o lectie despre cum se poate realiza o emisiune educativă interactivă, opusă, într-un fel, concursurilor de tot felul, care inunda televiziunile și după care nu rămîne cu nimic.

S-a spus, pe drept cuvînt, că educația religioasă este o lipsă acută pentru omul format de comunism. După 1989, TVR a lansat emisiunea „Cred”. Deși realizatorul ei, d-l Titu Dinca, face mari eforturi, nu întotdeauna reușește. Si aceasta în special din cauza slabelor insușiri de educatori (sau învățători, dacă vreți) ale invitaților săi. Chemarea unor cadre didactice de la Facultatea de Teologie părează să fie o soluție, dar – din păcate – tocmăi acelă momente au fost, după părerea mea, cele mai nereușite. Din emisiunile pe care le-am văzut în ultima parte a anului, am rămas impresionat de prezența părintelui Iustin Marchis,

care reușește „să treacă ecranul”, cum se zice, fiind deosebit de convingător în ceea ce spune și spunind lucruri care te îmboğătesc spiritual. De aceea, cred că problema emisiunii „Cred” o reprezintă nu formula de emisiune, nici moderatorul, ci calitatea invitaților. Revitalizarea acestei emisiuni ar putea veni prin invitarea unor nume de prestigiu, cum sunt: Ana Blandiana, Gabriela Adameșteanu, Alexandru Paleologu, H.-R. Patapievici, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu. Si ce-ai zice de emisiune „Cred” la care să fie invitat Iosif Sava?

În concluzie, se poate spune că TVR face eforturi pentru aeduca, dar, din păcate, de cele mai multe ori la ore imposibile. Grila „de vară”, despre care s-a scris atât, este – iată – în continuare în vîfare. Si cum vara se apropie, și de presupus că această grilă nu va mai putea fi schimbată înăuntru...

Nu pot încheia fără să mă refer la un alt „profesor” (ghilimelele sunt obligatorii!) care repare la o emisiune de... educație politică, a unei televiziuni particulare (căreia i se mai spune și PRO PD). Sentințele rostite de d-l Silviu Brucan pot fi acceptate sau nu, dar ceea ce s-a întimplat dumînica 25 ianuarie ține mai degrabă de o emisiune de tipul „Să ridem cu...“. Timp de apropoare o oră (1), d-l Brucan s-a străduit să ridică osanele PD-ului, considerat partidul mic care, prin iștētime, îl învinge pe cel mare, aşa cum... Stefan cel Mare sau Mircea cel Bătrîn îl învingea pe turci! Totul a culminat cu referirea la scena din actual al II-lea al *Scrisorii pierdute*, în care Tipărescu îi face lui Cațavencu diferite oferte în locul deputației, toate respinse. Aici, d-l Brucan nu și-a amintit de finalul piesei, în care Cațavencu, *prins cu alta mai boacă*, conduce manifestația de simpatie pentru adversarul său politic. Să fie, de fapt, o profetie a d-lui Brucan?

27 ianuarie 1998

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista "22" achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (mentionind CODUL SWIFT: CBITROBU):
(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
(pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se retine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonanții să le stă în putință acest lucru ca platile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$
	sau echivalență în orice monedă convertibilă.		
Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RÖDIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.			

1998

3 - 9 februarie

EUGEN CADARU

Ingineria amuzamentului

Într-parametrii în funcție de care se poate evalua nivelul de dezvoltare al unei țări (produsul intern brut, venitul pe cap de locuitor etc.), există și unul mai subgăbit, mai puțin latuit în seamă: industria de divertisment. Amploarea acestui sector este direct proporțională cu gradul de bunăstare al populației. Nu întâmplător ceea ce mai puternică industrie de acest tip există în cea mai dezvoltată țară de pe glob. O industrie de divertisment dezvoltată presupune un consumator capabil să-și permită și într-o stare de spirit suficient de bună pentru a o devora. Aproape zilnic românii rămân uimiți privind pe canalele occidentale show-urile produse în Vest. Majoritatea dintre ele destind, amuză, reîmpărtăzează creierul consumatorului. Sintagma „piine și circ” nu este obligatoriu să aibă un sens peiorativ. Pentru că, fără „piine”, organismul nu funcționează, iar fără „circ” mintea se-nțunecă. Este drept, există destule voci autorizate care depling, și în Occident, „spălarea creierei” prin divertisment.

Într-o Românie împietrită decenii de-a rîndul în bezna și în festivism impus cu forță, foamea de lumină și divertisment este imensă. Oamenii vor să zimbească, să ridă, să se bucure. Și iată că, în sfîrșit, după atâtia ani de apatie tranzitioană, ceva a început să se miște și în acest domeniu. Primul pas a fost făcut de apariția – un adevărat „boom” mediatic – companiei Media Pro. Prin cele două „brațe” principale de care dispune – postul de radio ProFM și postul de televiziune ProTV – acest concern mediatic a impus în cîțiva ani o altă atmosferă, un alt ritm, un alt mod de a face mass-media și divertisment. Rejeta se simte de la o poartă. Ea vine de dincolo, de peste ocean. Impactul ei a fost teribil. „Cultura PRO”, cu succes de masă, are părți bune și părți rele; fani pasionați și critici acerbi. Ea însă se extinde continuu.

Pretutindeni în lume perioada sărbătorilor de iarnă constituie un virf al consumului de divertisment. Pentru cîteva zile, oamenii se cufundă în bucuria atmosferă de sărbătoare, uitând sau făcîndu-se că uită diversele probleme care le acaparează existența. Condiția esențială, însă, este ca această atmosferă de sărbătoare să fie creată. În Occident, atât administrațiile orașelor, cît și firmele private pun la bătăie sume considerabile în acest scop. Administrațiile, pentru a-și face datoria față de cetățenii care plătesc impozite, iar firmele private, pentru a-și atrage clienții. Rezultatul se vede în sclipticul omniprezent al luminiilor multicolore ce impodobesc orașele, în grupurile de colindători profesioniști ce creează atmosferă în spațiile publice, în tîrgurile de iarnă special amenajate, în marile piețe.

Nu s-ar putea spune că în București sau în alt oraș din România există o astfel de tradiție. Dimpotrivă, chiar. Dar iată însă că anul acesta, într-un București mohorit și întunecat, „s-a aprins lumina”. Doar în centrul lui. Chiar dacă mai avem de aşteptat pînă să vedem în tot orașul copaci orații cu luminițe multicolore sau cite un brad frumos impodobit în fața fiecarei case sau bloc, sau cite un Moș Crăciun zimbitor care să împărtă copiilor bomboane la fiecare colț de stradă, începutul a fost făcut. Faptul că, timp de o lună, zona centrală a orașului a fost impodobită de la un ca-

păt la altul cu lumini, faptul că au existat cîteva puncte – Teatrul Național, Parcul Cișmigiu, Televiziunea Română – spre care oamenii au putut să vină pentru a se bucura împreună de colinde, de muzică și lumină, este un semn bun. Omul este un „animal social”, are nevoie să trăiască împreună cu semenii lui. În orice aglomerare urbană, fenomenul de alienare, de izolare a individelor și grupusulelor care nu comunică între ele, este mult mai accentuat decit în comunitățile mici. De aceea, din timp în timp este necesar să se organizeze evenimente publice ne – oficial – aniversare, care să strîngă oamenii, pentru a se bucura împreună. Se perpetuează astfel în subconștiul colectiv, în mintea unor oameni care nu se cunosc și care, probabil, nu se vor cunoaște niciodată, sentimentul comunității.

În această iarnă, în București, startul a fost dat de compania Media Pro, care a organizat cu tam-tam încovasirea celor doi ani de existență a postului de televiziune ProTV. Odată „ocupat”, platoul din fața Teatrului Național nici c-a mai fost „eliberat”. Tam-tam-ul – spectacole de divertisment pentru copii, programe speciale consacrante Crăciunului – s-a prelungit și s-a amplificat pe parcursul lunii decembrie, culminînd cu Revelionul în aer liber organizat în Piața Universității, cînd, pentru prima dată, bucureștenii au putut întîmpina venirea Anului Nou în stradă, cu chioze, veselie,

necesar prevăzute grupuri sanitare suficiente. Un alt aspect este în ce măsură asemenea evenimente, care trebuie și este bine să se producă, se pot organiza fără a crea nemulțumiri celor care locuiesc în vecinătate, datorită poluării fonice inherentă desfășurării lor, mai ales cînd durata unui asemenea eveniment se întinde pe parcursul unei luni întregi. Și nu în ultimul rînd este de văzut dacă pe viitor nu se pot găsi amplasamente mai „opportune” care să excludeă orice fel de pagube aduse zonelor verzi, atît de necesare într-un oraș atit de poluat cum este Bucureștiul.

Asemenea aspecte trebuie soluționate cu atenție pentru a nu coborî în derizoriu și a provoca reacții adverse împotriva acestui tip de divertisment indiscutabil necesar.

De la an la an, oferta pe piata de divertisment crește. Chiar dacă pînă la Disneyland mai este cale lungă, salutar este faptul că lucrurile se mișcă.

elevii minoritari. Iar dacă vor să cunoască geografia și istoria patriei, aceste discipline se pot preda cel mai eficient în limba maternă. Altfel, rămîne ceva de nepătruns, ceva străin pentru ei. În plus, și denumirea disciplinelor: „istoria românilor” este un element care îl înstrăinează, un copil maghiar nu se consideră niciodată român, deci, dacă este istoria românilor, atunci nu-i și istoria lui. Dacă ar fi denumirea disciplinei istoria României, atunci el știe că, trăind în România, această istorie se referă și la neamul lui, și la strămoșii lui. Deși actualele manuale de istorie – din clasele a IV-a, a VII-a și a VIII-a, respectiv din a XI-a și a XII-a prea puțin pomeneșc despre etnia lui sau, și mai rău, acele manuale (mai ales cele de liceu), pe lingă faptul că sunt mult prea voluminoase – peste 400 de pagini fiecare –, sunt și stufoase, dacă nu confuze în multe locuri, mai conțin și greseli științifice și multe aprecieri negative asupra maghiarilor.

Guvernul Ciorbea a cedat mult prea ușor în fața revendicărilor proletariului (lumpen) de la Brașov și Craiova, în fața „revoluționarilor” sau în fața elevilor, deși toti aceștia la un loc au fost mai puțin decit alegătorii UDMR-ului dintr-un județ, oarecare din Ardeal și nici nu au fost foarte bine organizati și disciplinați – în comparație cu structura organizatorică a UDMR-ului. În plus, revendicările lor sunt discutabile, dacă nu necinstești. Revendicările UDMR-ului sunt susținute de vreo 470.000 de semnatari și de peste 600.000 de alegători disciplinați și, deocamdată, ascultători.

Se pare că acești cetățeni, semnatari și alegătorii, sunt cetățeni de rangul al doilea, pe cînd ceilalți, făcind parte din masa nediferențiată a majorității, chiar dacă revendică anumite cereri nejustificate, pot fi ascultați și sub presiunea lor se pot modifica și revoca legi, hotărîri.

Guvernul a făcut concesii în fața acestor presuini și acum iarăși face concesii în fața unor forțe să zicem „oultice” în defavoarea drepturilor minorităților.

Este interesant că, în iulie, guvernul Ciorbea și PNTCD-ul au acceptat Ordonanța de urgență privind modificarea Legii învățămîntului, iar acum, și sub presiunea partidelor din fostul patrulater roșu și chiar din cauza presiunilor venite din interiorul PNTCD-ului, același guvern Ciorbea, același PNTCD nu mai recunoște integral acele drepturi. Atunci, cum rămine cu respectarea înțelegerilor?

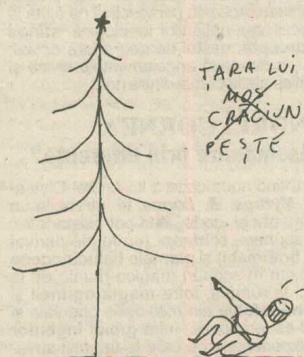
Liderii tăranîști sunt siguri că UDMR-ul nu va părăsi coaliția: Radu Vasile (nr. 2 sau 3 în ierarhia partidului) declară că UDMR-ul nu va părăsi coaliția – parcă ar fi nr. 1 în UDMR. Chiar d-l Ciorbea a declarat la Brașov că UDMR-ul va accepta sau va trebui să accepte predarea istoriei și geografiei României în limba română.

După părere mahomedanilor, Coranul nu poate fi studiat, citit, interpretat și înțeles decit în limba arabă. Se pare că, în vizuinea unora, Istoria și Geografia României sunt asemănătoare cărtii sfinte. Istoria și geografia sunt științe sau dogme?

Revin la problema enunțată în titlu: în România nu poate să fie democrație fără rezolvarea problemei minorităților. Riscul destrămării coaliției este mare, deoarece cred că nu este nici democratic și nici etnic să nu-ți respecti promisiunile. Nici inconveniență, nici intoleranță, nici săntajul nu contribuie la întărirea democrației.

Încheie cu un citat de pe o pancardă văzută la o manifestație organizată de UDMR în sprijinul propriului proiect de Lege a învățămîntului, în anii trecuți: „Revendicînd drepturile noastre legitime, nu lezăm drepturile altora”.

Zalău, noiembrie 1997

lie, baloane și artificii, integrindu-se astfel unu obicei tradițional în marile metropole occidentale.

Presă de această concurență teribilă, pentru a nu pierde orice urmă de contact cu publicul, Televiziunea Națională a fost nevoită să iasă și ea din amorteașă, organizind „Zilele Portilor Deschise”. Și iată, fapt nemaînținut pînă acum la noi în timpul sărbătorilor de iarnă, în premieră absolută, deci, și apărut alternativa în domeniul divertismentului de comunitate. Pentru prima dată cei cărora nu le-a plăcut sau n-au fost mulțumiți de ce se întîmplă în fața Teatrului Național sau în Parcul Cișmigiu – „în Tara lui Moș Crăciun” – au putut alege, s-au putut duce să vadă spectacolele – multe și variate: colinde, muzică rock, folclor, populară etc. – oferite de scena Televiziunii Naționale.

Și, astfel, a apărut concurența. Este, într-adevăr, un semn bun.

S-a acumulat deja o primă experiență din care atât cei care au participat la ea, cît și cei care au organizat-o au ceva de învățat. A cui este oare vina că pe 1 ianuarie, la ora 5 a.m., zona Pieței Universității, în care, cu cîteva ore înainte, se sărbatoresc venirea Anului nou, arăta ca un cîmp de război, plin de sticle sparte și mizerii? A Primăriei, a organizatorilor sau a celor care fuseseeră acolo?

Și organizatorii vor trebui să reflecteze pe viitor că într-un spațiu public în care, timp de 14 ore, se adună cîteva mii de oameni trebuie în mod

Antecedentele problemei sunt cunoscute: CDR și președintele Constantinescu au obținut victoria în alegerile din noiembrie 1996 și cu ajutorul votului dat (aproape) unanim de electoratul UDMR-ului în favoarea schimbării. Astfel, a luat ființă coaliția CDR-USD-UDMR și s-a adoptat un program de guvernare, unde pe lîngă altele au fost cuprinse și revendicări privind drepturile minorităților. Deoarece procesul legislativ este lent, complicat și anevoie, Executivul a adoptat două Ordonanze de urgență în această problemă; una cu modificarea Legii privind administrația locală și cealaltă privind modificarea Legii învățămîntului.

Prima ordonanță aduce anumite îmbunătățiri privind descentralizarea, salarizarea celor din administrația de stat etc., dar cel mai mare eșou în presă s-a produs în jurul plăcutelor bilingve. Și nu numai în presă: de la Tîrgu-Mureș pînă la Salonta s-au format echipe („comandouri”) care s-au specializat în a vopsi sau a distrugă acesele plăcute, cu complicitatea uneori tacită a poliției sau chiar a unor membri ai Executivului! Partida cu plăcute însă nu este terminată; la nevoie, oricînd, poate fi reactualizată problema, doar în cîteva săptămîni trebuie întreținută ideea că acești unguri iridentiști etc. iar nu se astimpă... Toate acestea în spiritul „toleranței și democrației”.

A doua ordonanță a făcut și mai mare vîlvă, dind prilejul unor personaje – de genul senatorului Pruteanu – să-și manifeste îngrijorare pentru copiii minoritari, că ei nu se vor afirma în viață decit dacă vor învăță Geografia României și Istoria românilor în limba română. Această îngrijorare este nu numai ipocrisă, ci și perfidă. Dacă compatriotii noștri grijuilii într-adevăr sunt interesați în problemă, atunci, prin influență lor, să contribuie să se elaboreze manuale de limba și literatura română adecvate pentru

RADU CĂLIN CRISTEA

Havel și catharsisul ceh

„Nu-mi imaginez pe altcineva ca președinte și regret sincer că nu am oponenți cu un puternic sprijin politic.” Sint cuvintele rostit de președintele ceh Vaclav Havel cu doar cîteva zile înainte de realegerea sa în fruntea statului. Havel adăugind: „Vă asigur că nu suntem deloc fericiți că victoria mea în alegeri poate părea previzibilă.” Campania sa electorală a fost aproape goată de sensurile tradiționale ale unor asemenea momente, Havel înțelegind să intre în mijlocul confruntărilor politice printr-un concediu în Insulele Canare impreună cu soția sa, actrița Dagmar Veskrnová. Nu s-a prea sinchisit de presă, mass-media din Cehia fiind aproape isterizată de faptul că Havel nu renunță la obiceiul său de a se adresa națiunii, e un fel de a spune, sub forma unor panseuri în care politicul rătăcește printre considerații filozofice și culturale, cele mai multe avînd o tentă etică explicită. Asemenea tablete sunt difuzate săptămânal de radiodifuziunea națională. Cînd a apărut în dispute electorale, Havel n-a ezitat să facă observații socante îndeosebi prin brutală lor sinceritate. N-a crăut pe nimeni – parlament, partide politice, guvern, cetățeni. Nu și-a ascuns gîndurile, nu s-a temut că ar putea pierde arătindu-se atât de neindulgent în situații în care, în general, oamenii politici își tin pe palmă susținătorii, ca pe un bîbelou. Havel n-a părut atins de tropismele clasice ale perioadei premergătoare alegerilor, comportându-se cu un firesc, pentru mulți, strigător la cer. Dacă ar fi de căutat un antimodel de comportament electoral – acesta ar fi, la un nivel chiar didactic, Havel.

Prefață unei curse solitare

Contracandidatei lui Havel în cursa prezidențială au fost astrofizicianul Stanislaw Fisher (din partea Partidului Comunist) și Miroslav Sládek, liderul extremității drepte. Acesta din urmă se află în pușcărie, arestat temporar pentru că a refuzat să compară în fața justiției într-un dosar privind unele declarații ale sale pretinse a fi rasiste. Victoria lui Havel n-a fost precedată de nici o incertitudine: „Nimeni nu se aşteaptă la o victorie a lui Fischer sau Sládek” – anunță AP. Se ajunsese la un consens: sănsele celor doi erau nule. Semne de îngrijorare trezeau doar subrenșia sănătății lui Havel, suspectat de complicații pulmonare nemârturisite. Avînd în vedere, poate, exemplul lui Walensa, cîțiva analisti se întrebau pe un ton anemic dacă, totuși, criticele atît de aspre aduse constant de Havel celorlalți (acuzații de „lipsă de educație”, „provincialism”, „captivitate în mlașina comunista”, „imoralitate” etc.) nu vor fi sanctionate de electorat. „Cu problemele sale de sănătate și cu inclinația spre declarării arrogante, președintele Havel este ceva mai controversat decît la alegerile precedente, dar, în același timp, nu există nici o altă alternativă” – scrie *Süddeutsche Zeitung*. Conform unui sondaj de opinie realizat de agenția STEM în preziua alegerilor, Havel se bucura de încredere a 70% dintre cei, cu patru procente mai mult decît în noiembrie anul trecut. Simpatia acumulată de Havel printre

electorii potențiali ai celor mai puternice partide parlamentare (ODA, KDU-CSL, ODS, CSSD) oscila între 88% și 71%. În tabără contracandidaților săi, Havel pierdea două procente (de la 33% la 31%) printre simpatizanții extremității drepte (SPR-RSC) și cîștiiga săptă (urcînd de la 29% la 36%) în rîndul electoratului comuniștilor (KCSM). În concluzie, realegera lui Havel în 20 ianuarie nu părea expusă nici celui mai mic recurs.

Între popor și aleșii acestuia

Cehii își aleg președintele nu prin scrutin popular, ci prin votul celor două camere ale parlamentului. Cîștiigator devine candidatul care acumulează o majoritate simplă atît în Senat, cît și în Camera Deputaților. Parlamentul ceh are o imagine publică foarte proastă, una devenită dezastroasă după seismul politic de la sfîrșitul anului trecut, cînd fostul premier Klaus, președintele Partidului Civic-Democrat, a fost nevoit să demisioneze în urma unor acuzații de corupție și a unor nereguli în finanțarea formațiunii sale. „Un parlament în care au încredere între 10% și 20% din popor a ajuns să discute candidatura unui om în care cred 70% din cetățeni. Ce paradox!” – scria analistul Jiri Hanák în *Pravo*. Contextul politic atît de particular din Cehia l-a costat pe Havel o zi de coșmar, fiind cu siguranță supus unor umilințe mult mai mari decît mizeria și bătăile încasate prin pușcările comuniști. Senatorii și deputații s-au smotocit zdravăn, intrăi evident în priza alegerilor anticipate anunțate pentru iunie, anul acesta. Cei mai gălăgioși au fost radicalii de dreapta și, doar în aparentă neașteptat, ceea ce a mai rămas din fostul partid al lui Klaus după desprinderea ramurilor rebele. Havel a fost supus unor atacuri virulente, a trebuit să suporte ridiculul unui al doilea tur de scrutin pentru ca, în final, în Camera Deputaților, doar un vot să-l despartă de treia repetare a procedurilor de alegeri. Din jenanta morală a acestui vot al legislativului nu poate fi exclus faptul că, dacă Sládek nu s-ar fi aflat în arest și presupunind că, în mod logic, ar fi votat împotriva lui Havel, n-ar fi putut fi evitat al treilea tur de scrutin. Impunerea celui mai important repere simbolic al Cehiei postcomuniște a ajuns să depindă de cea mai retrogradă figură a lumii politice de la Praga. Nu știi dacă s-a produs chiar o „primă fisură în monumentul lui Havel” (cum scrie *Kurier*). E sigur, în schimb, că procedura votului secret a stimulat duplicitarismul unor parlamentari, mai ales deputații. „Farsei pregătite lui Havel de parlament” (ca să citez dintr-un editorial apărut în *Mladá Fronta Dnes*) avea să i se adauge un ingredient foarte amar: unul din canalele televiziunii de stat avea să surprindă pe soția lui Havel cu degetele în gură, fluierind că pe stadion discursul unui exponent al extremității drepte, „Semnalul de bază al realegerii lui Havel este că n-am devenit complec nebuni” – a conchis președintele Senatului, Petr Pithart, la capătul unei zile memorabile în foarte multe privințe.

Restul va fi istorie

Havel a rămas aşadar „regale de pe tabla de șah a puterii politice de la Praga” (Peter S. Green, în *International Herald Tribune*). Un rege printre nebuni din ce în ce mai mulți. „Mă tem de pierderea încrederei în puterea democrației și provincialism” – a afirmat Havel într-un interviu apărut recent în cotidianul austriac *Der Standard*. Tot acolo, referindu-se la neașteptatele execuții ale unei reforme economice socotite multă vreme exemplară pentru întreg spațiul ex-comunist, Havel a spus: „Cehii au trecut într-o perioadă de pragmatism și atunci eu am fost stigmatizat ca fiind un naiv cu

Václav Havel, „un președinte, într-adevăr, unic”

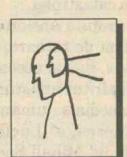
capul în nori. S-a dovedit brusc că acest „protejat” pragmatism nu ne-a adus decît o mulțime de nenorociri. Ceea ce a urmat n-a făcut decît să-mi dea dreptate”. Trimiterile la guvernarea Klaus sînt, desigur, transparente. Havel a avertizat că „deceptia”, „ingrijorarea” și „lehamitea” cetățenilor față de starea generală a națiunii sunt datorate nu doar „rămășișelor regimului comunist”, ci și „provincialismului mic burgher” și „impertinenței” autorităților. Președintele e convins că în viitorul apropiat cehii vor trebui să treacă într-o „față specială a catharsisului postcomunist”. Un catharsis care să apropie Cehia de valorile civice și morale din epoca revoluției de catifea. Havel i-a invitat încă o dată pe cehi să nu uite metafizicul în goana lor după materie. „De aici încolo, Havel va face istorie”, sustine Jiri Pehe, consilierul politic al președintelui ceh, citat de *Financial Times*. Istorie însemnînd, explică același Pehe, intrarea țării în NATO și Uniunea Europeană, întărirea societății civile, incurajarea organizațiilor non-governamentale și schimbarea orizontului de valori ale cehului de rînd.

Pur și simplu – Havel

Una din obștesile lui Havel este celul „comun” cu care se ia spontan la harță, părind mereu să-l aducă de pe drumuri, într-un exercițiu de autoritate ce ar fi fatal probabil unui lider politic român. E lipsit de căuza lui poporului nu-i sare muștarul cind Havel îl face prost (de exemplu, după reunirea la virf a NATO de la Madrid). Cehii mai bombănesc cind află că președintele doar a survolat, vara trecută, zonele inundate, fără a coborî să stea de vorbă cu persoanele afectate de inundații. Sint în general indispuși de prima doamnă Dagmar, poate și pentru că au nostalgia Olgăi și a scrisorilor trimise acesteia de tinărul Havel. Nu poate să facă o impresie prea bună nici cearta dintre Havel și o cumnătă a sa, legată de moștenirea unei imense clădiri în stil „Art Nouveau” din centrul Pragăi. Mă gîndesc că dacă Havel n-ar fi umanizat de asemenea păcate, vibrația simbolului său ar risca să se degradeze într-o abstractizare excesivă. Havel însuși recunoaște că gena nonconformismului său nu putea fi distrusă după căderea comunismului: „Poate că un observator atent ar putea mai bine discerne anumite trăsături ale disidenței mele ca președinte” (Reuters). Dincolo de toate, cehii nu se pot exprima și defini fără Havel. „Criza economică și scandalurile financiare au discreditat mult din ceea ce reprezentă Klaus pentru cetățeni și singura noastră lumină spre Noiembrie '89 este Havel. Simplu spus, avem nevoie de Havel”, scria un cunoscut analist, Daniel Kummerman. Doar pe jumătate în glumă – cineva observă că „Havel rămine cel mai vital produs de export al Cehiei”. Cehii devin sentimentali, amestecind atent respectul și tandrețea atunci când vorbesc de Havel: la trei zile după realegerea lui, 87% din cetățeni erau de părere că Havel n-ar fi trebuit să-si riște sănătatea înămîndu-se la corveile încă unui mandat. La 61 de ani, fără un plămin și privind spre zări neliniștite, Havel rămine în locul care îi este predestinat. Va fi, este deja disidentul anticomunist cu cea mai lungă carieră în fruntea unui stat revenit la democrație. Cu Havel din nou în fruntea lor – cehii transformă o amintire tristă într-o vocație norocoasă: votează un președinte, într-adevăr, unic.

Colecția BABEL

Gilles Perrault
DOSARUL 51

Jan Potocki
MANUSCRISUL
GĂSIT LA SARAGOSA

Lawrence Norfolk
DICTIONARUL
LUI LEMPRIÈRE

Comenzi: C.P. 26-38 București

ION VIANU

Împăratia nebunilor

• Pictura lui Baba, o povestire a speranțelor năruite ale unui popor înfrînt de istorie pentru o lungă perioadă a existenței sale • Seria de tablouri consacrate anului 1907 – o pură metaforă pentru a desemna disperarea anilor '50–'60 • În 1977, Baba intrase în ruptură cu arta oficială • Reprezentarea decadentei în nebunie devine tema majoră a unui artist care a epuizat toate formele satisfacției de sine, dar nu și voința tenace de a se exprima •

Cîndva, peste două sau trei mii de ani, arheologii vor descoperi, în straturile pămîntului vremii și țărîi noastre, păstrate printre-o întimbrare nu familiară acestor locuri, o colecție de tablouri zugrăvite de un același penel. Cum va fi pierit altă însemnare despre aceea țără de multă disperătură, istoricul se vor vedea nevoiți să descrie viața poporului căruia, aidomă altora, i se va fi pierdut și numele, numai aşa cum o mărturisesc ciudatele chipuri și decoruri ale aceliei colecții.

Cititorul a înțeles că arheologii vor fi descoperit opera lui Cornelius Baba și că țara cu numele uitat al acelui îndepărtat viitor este o naostră.

Pictura lui Baba, aşa cum a apărut vizitatorilor expoziției care a premiers cu puțin trecerea artistului în lumea veșnică, trebuie concepută, pentru a fi înțeleasă, ca o povestire a speranțelor năruite ale unui popor înfrînt de istorie cel puțin pentru o lungă perioadă a existenței sale. Caracterul *epic* al picturii lui Baba apare în succesiunea picturilor sale pe care nu a vrut să le înstrâneze și constituie astfel și o excepțională colecție.

La început a fost artistul tînăr. Privirea lui e plină de energie, ținută dreaptă. Poartă pe cap o beretă roșie, uneori asemănătoare cu o ticăie de cardinal. E multă vitalitate, gravitate, poate grandiozitate – dar deloc euforie în privirea lui. Evocă o lume lipsită de veselie, dar nu și de demnitate. Foarte curind însă, norii încep să se adune. Tânărini, chipuri grave care par că nu-și îngăduie să arate frica, sila, se strîng, sub privirea rece a unui activist, pentru a îscăli *Constituirea gospodăriei collective*. Cunosc tabloul din vremea cînd a fost pictat. Desigur că criticii au preferat să ignore, ascunsă pe suprafața aceliei pînze, îngrijorarea profundă, lipsa oricărui entuziasm într-un asemenea act „constituтив”. Este deja o lume înfrîntă, dar, cu grija de care și plin, încă nu cu deplina conștiință a catastrofei.

Romania anilor aceia, a unui comunism de teroare, dar nu încă descompus, este și aceea a unor baroni pe care spiritul artistului îi va cuprinde în Comedia sa umană. Sînt portretele lui Enescu, al Luciei Sturza-Bulandra, al lui Mihail Sadoveanu... Penîța surprinde, în variante grafice, cu rapiditate și humor, uneori cu cruzime, într-un registru emoțional diferit de al picturilor, lumea intelectualilor și a artiștilor bucureșteni. De pe acum, avem imaginea unei societăți care suferă, dar își caută, totuși, repere și o anumită stabilitate.

S-ar putea spune că seria de tablouri consacrate anului o mie nouă sute sapte este o pură metaforă pentru a desemna, în fapt, disperarea anilor cincizeci-șaizeci. Dar țara dinaintea dezastrelui de după 1947 era perfectă? În nici un caz, nu aceasta putea să fie credința lui Baba. În vizuinea artistului, evenimentele din 1907 apar

ca o prefigurare a unei alte tragedii, aceea a colectivizării. Îmi răsare în minte o amintire: a unui intelectual român, recuperat de inteligența Partidului – dar coborîtor dintr-o familie de proprietari agricoli – care spunea, în 1961, anul „încheierii colectivizării”: „Comuniștii ne-au răzbunat pe noi, moșierii, pentru umilința suferită în o mie nouă sute sapte”. Vorba de un neînțrecut cinism, dar atât de semnificativ! Nu rămîne mai puțin adevărat că lumea lui 1907 este codul ascuns prin care pictorul figurează tragedia în plină desfășurare a țărănimii. Dacă lucrul nu putea fi demonstrat în epocă, dezvoltarea picturii lui o mărturiseste cu prisosință.

Între timp, artistul a vizitat și a pictat Venetia, Toledo, a văzut operele lui Rembrandt, care îi apare ca un model definitiv, pe Goya... Reflexul asternut pe augustele locuri ale culturii și istoriei europene este și el împrengăt de o anumită tristețe. Portretele unor străini, în această perioadă „europeană”, sint și ele marcate, ca în *Doamna K și copiii ei*, de rietusuri sinistre care nu exclud nîcicum, dimpotrivă, presupun o profunzime psihologică. Îndărătul portretului de familie se ascunde coșmarul în devenire...

Sint anii de plenitudine și de glorie, de consacrare națională și internațională. Baba ar putea să se lasă ispitit de vanitate, de oportunism, de onorurile rezervate „Artistului poporului”. Ispita a existat. Din ce în ce mai obședant, mai dureros i se impune realitatea profundă a lumii românești, dominată de desertăciunea crudă a unui tiran, de descompunerea pînă la nebunie a unei societăți, în cele din urmă de suferință fără nume – care evocă pasiunea cristică – a unui popor. În 1977, într-un moment de tensiune socială, s-a evocat intrarea în disidență a lui Baba. De fapt, el intrase în ruptură cu arta oficială. Un singur subiect pare de acum încolo să-l intereseze: nebunia – și nu nebunia abstractă, metafizică, ci alienare în forma specifică a azilului de nebuni, pe care nu știm cum a ajuns să-l cunoască atât de bine. Nebunii lui Baba sint cei pozișați de spaimă; teroarea se traveste în megalomania *Regelui nebun*.

Este o continuitate între suferința fără nume, umilă a quasi-cersei torului, prăbușit de bătrînețe, lăpăndu-și ciorba în farfurie de metal a spitalului, și împoțonarea mizerabilă și ridicolă a regelui cu scufia pe cap și degetele răschirate ale picioarelor goale pășind „cu un pas mai mult hotărît decît sigur” pe podele murdare ale locului unde nu mai există speranță, de unde nu se mai ieșe.

O analiză mai fină ar putea să arate metamorfoza personajilor lui Baba: aceleasi configurații de personaje, de pildă, o familie tărânească, ca un *laitmotiv* muzical, capătă în lungul anilor semnificații diferite, referință răminind aceeași: fiecare trup, fiecare

chip își schimbă expresia: fetiță frumușică din prim-planul compozițiilor mai vechi devine o ființă slabă, schimonosă, lucrată de angoasă ca de o influență demonică. Personajele, *toate* personajele, încep să semene din ce în ce mai mult, pe de o parte cu artistul și cu femeia cea mai apropiată lui, pe de alta cu cuplul dictatorial a cărei reprezentare obsesivă este pe toate zidurile și în toate mințile. Când pictorul semnifică în același timp unitatea și diversitatea unei lumi de oroare și de coșmar – involuția ei vertiginosă. Este lumea pe care am cunoscut-o cu toții, a spaimei, a săraciei, a nebuniei socializate ca azil – în care azilul însuși devine modelul cel mai pertinent al vieții reale (vechii alieniști voiseră contrarul – un azil asemănător cu lumea –, jocul era de pe atunci periculos). Reprezentarea decadentei în nebunie, care atinge deopotrivă pe călăi, pe victime și pe pictor –

Regele nebun
„Eu săn Regele” (1983-1986)

subiectivitatea rănită, alterată –, este tema majoră a unui artist care a epuizat toate formele satisfacției de sine și chiar ale bucuriei de-a trăi, dar nu și voința tenace de-a se exprima. Și acut ultimul al tragediei nu poate fi decât Pasiunea lui Crist: ea ne duce cu gîndul la afirmația exaltată a unui teolog cum că, după Patimi, nici o altă tragedie nu mai poate fi plasmuită. Jeluirea corporului desertat de viață de către o mulțime desfigurată, devenită monstruoasă prin mizerie și frică, rămasă totuși atât de *umană*, este o limită a expresiei picturale, apropie o meditație religioasă.

Rămîne întrebarea pusă de criticii de artă: unde se oprește influența și

unde începe imitația? Baba nu este oare reprezentantul tardiv al unei estetici depășite? Aluziile la Rembrandt, la Goya nu semnifică o istovire a inspirației? Reproșurile facute, în jurnalul lui, artei moderne, pe care o găsește „comercială” – fără distincție –, nu semnifică un conservatorism provincial, lipsit de orizont? Mărturisesc că nu pot împărtăși aceste rezerve, deși le recunosc o anumită legitimitate din strictul punct de vedere al istoriei și criticii de artă. Relația lui Baba cu mișcarea artistică a vremii lui este laxă, poate chiar marcată de o anumită ostilitate; dar, artistul este, în deplinătatea mijloacelor de expresie pe care le folosește, un virtuoz adevărat. Și virtuozitatea lui nu este gratuită: ea servește unei mărturisiri istorice de o forță neîntrecută. Mai mult decit atât: este paralelă cu istoria. Este cronica viei a dezvoltării unei filosofii de viață, a unei desprinderi progresive de vanitate și de orgoliu. În același timp, este mărturia cea mai puternică din cîte au fost făcute a trecerii unei societăți către decadentă prin nebunie, prin spaimă. Dacă Baba ar fi fost adeptul modernității picturale, probabil că mesajul lui final nu ar fi fost de loc subversiv. Putem să spunem că, prin jocul împrejurărilor istorice și al conjuncturii artistice, el s-a găsit într-o contradicție: fie aceea de-a rămîne un pictor universal dar care să nu fi avut nimic de spus, fie de-a utiliza un limbaj tradițional fără nici o concesie pentru a exprima, așa cum nici un artist nu a făcut-o în epoca lui, tragedia României. A rezolvat dilema așa cum a crezut el – și cel mai bine. Peste trei mii, sau trei sute, sau treizeci de ani nimeni nu va mai observa decalajul artistic al operei picturale și grafice a lui Baba. Dar grăție lui, cei ce vor găsi aceste urme vor ști *cum a fost*.

...Pe acest popor – lumea însăspinată, dementă, oprimată, *hipnotizată*, supusă la cazne și patimi într-o țară devenită un permanent azil unde gardienii erau mai bolnavi decât prizonierii – vrem noi să îl vindecăm într-o zi, într-un an? Dacă devin conștient de dificultatea de-a fi român, de-a ieși din noroiul nebuniei și al mizeriei, de infinită răbdare, de dulcea autoritate fără de care nimic nu va fi posibil, de groaznicul pericol ce încă ne amenință, de fragilitatea timidei noastre renașteri este grăție și mai ales datorită picturii lui Baba.

INSTITUTUL EUROPEAN

Colectia SINTEZE

Constantin Ciopraga Personalitatea literaturii române

De parte de orice fanatism și apologie, dar cu voluntatea devenită adevărată, sinteza aceasta reprezintă în esență puncte de vedere, poate mai exact o meditație despre literatura română în raport cu alte literaturi române sau de alt gen.

Din cuprins:

- Despre reverberațile sacruului
- Dimensiuni ale fantasticului
- Interludiul balcano-orientale
- G. Călinescu: romanul situațiilor duble
- Un itinerant european: Vintilă Horia

384 pag

ISBN 973-586-035-X

În aceeași colecție vor apărea:

- Guy Hermet, *Istoria națiunilor și a naționalismului în Europa*
- Michel Pastoureau, *Stofa diavolului*

lași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e-mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

1998

3 - 9 februarie

DAN C. MIHĂILESCU

Triumful resemnării (II)

De la un capăt la altul

Nu e nevoie să gîndești prea mult la polaritățile de-a dreptul amețitoare care i-au fost hărâzite acestui destin, ca să-ți dai seama de ce va să zică *blestemul istoriei*. Alice Voinescu își ia în 1913 doctoratul în literă și filosofie la Sorbona, pentru ca în iulie 1955 să noteze fericită că tovarăsii de la ESPLA îi „incredințeaază”... verificarea unei traduceril! Cea care frecventea între 1925–1939 decadale de la Pontigny, unde dialoga ca în familia cu Gide, Roger Martin du Gard, Charles du Bos, Claudel, Mauriac, Curtius și atâtii alții, pentru o Europă a spiritului, ajunge în martie 1950 să noteze, înforător de bucurie, „gestul doamnei Păunescu de a-mi trimite o portocală!” Familiara castelelor de la Peleș, Balcic sau Bran, unde Regina Maria patrona Asociația Creștină a Femeilor, prietena domniței Illeana, autoareat de prețuită în anii ’40 la Fundația Regale s.a.m.d. ajunge să noteze în februarie 1951: „O găină a fost un eveniment în familie, este dezolant! Mă lovesc de tot soiul de mici jigniri, ca ne-sculatul în pioiare al fostei domesticități, tratarea ca de la egal la egal, obligația de a trăi pe același culor cu ei!”. În decembrie 1952: „Pînă nu voi primi pensia, mă chinuie gîndurile noaptea și ziua. Iată bugetul: 100 lei chiria și serviciul, 24 lăptă prin, 20 lei pîinea, 30 lei cartofi...etc.” v.p. 635.

Impingând masochismul, am putea face la iuteală zece colaje cu extrase „dinainte și după 1947”, pentru a sublinia neîmplinirea acestui destin din rațiuni istorice. Iată numai un exemplu: Venetia, sept. 1930: „Lunceneasa fără nici un alt zgromot decât cel al visliei care scoate din apă doar un foșnet, miserul canalelor strimte din care pîndea trecutul veacurilor. Semână a liberare din spațiu și timp și semănă a singurătății fără leac”. „În mine, simt bine, trăiește păginul grec, îndrăgostit de frumusețe. Mai sunt necesare amputări în mine, pentru a aparține cu adeverat lui Cristos” (iun. 1941). Gide către Alice Voinescu, în iunie 1949: „Jubita îndepărțată și atât de prezentă prietenă (...) Toți prietenii noștri din Franță (care sunt în viață) sunt sănătoși și nu vă uită. Vă rog să fiți încredințată că nu este un altul mai dureros atent ca foarte fidelul vostru André Gide” (din ediția *Scrisori către fiul și fiica mea*, p. 187). Apoi, în domiciliul forțat, la Costești: „Femeile mă opresc să-mi vorbească, să-mi ceară explicații și sfaturi medicale. Majoritatea stirbe. Toată lumea la trerierat. Coana Profira toare în bucătărie. Aseară am aflat că e Securitate în Costești. Constat că e în mine încă frica ce mi-a inspirat-o această «breaslă». Ei mi-am învățat frica” (10 aug. 1953). Să, în fine, în sept. 1960: „Mă privesc în oglindă: o schimbă slabă, scheletică și bătrînă. Îmi e urât de mine, dar trebuie să mă supor. Luma necăjită și totuși natura imperburbil de frumoasă. Azi mă plimba la lacuri dacă ar fi vreun automobil la dispoziția mea (...) Evenimentele mondiale sunt colosale, se schimbă lumea; mă rog lui Dumnezeu să inspiro pe toți la ONU. „Vie împărăția ta! Împărăția păcii și a Binevoitorii”.

„Stiu că viața mea este un eșec“

Așa scrie Alice Voinescu la 28 ian. 1930. Avea 45 de ani. Vreau să spun că, în măsură în care istoria i-a fost dărnică în nefericirici, și morbul destrămărit a lăsat de timpuriu înăuntru ființa sale. „Stiu că nu voi lăsa decât amintirea unui gest gratuit, asta e totul”, notează ea în iulie același an. „Am murit subiectiv”, cade verdictul în sept. 1931. „Mi-am irosit viața dintr-un idealism învățat pe dinofară” (mart. 1942). Să peste o lună: „Respinză de Dumnezeu, o ratăță, nedemnă de viață și de moarte care duce la viață veșnică! Nemic, bună de nimic, o trestie uscată, fără rod! Femeie sterilă! Blestem care marchează a viață. Ce păcate strămoșesti îspășesc?”. Însă, în februarie 1951: „Eu nu crez frumusețe, totul este intelect. Nu e grătie în mine. Mă detest. Să spui sunt iubita. De ce? Pentru că sunt dezarmată: copil, biet copil. Mă detest. Viață irosită. Cum aș vrea acum să intr-o țară liberă, să fiu bogată, să-năoasă, utilă, să mă bucur de obligația și de frumusețea vieții și să-i ajut pe toți să se bucură”.

De fapt, pe cite trasee se poate ajunge în miezul acestui *Jurnal*? Un traseu ar fi, cum spuneam, blestemul istoriei. Altul este firul acelui fatalității interioare ce generează conștiința „mortii subiective” încă de la 45 de ani și trăiește exclusiv prin riccheză, prin ipostazierea în ceilalți („Oameni care trăiesc. Eu pară vegetez, trăiesc prin reflexul altora. Mă pindesc

ALICE VOINESCU,
Jurnal,
ediție de
Maria Ana Murnu,
prefată de
Alexandru Paleologu,
Editura Albatros,
882 pp.

pe dinăuntru să mă văd trăind, parcă m-am ascuns. Nu sunt decât o așteptare, un gol. Ce aștept?” (iun. 1938). O a treia lectură ar putea prefera *Jurnalul* ca romanul unui mariaj condamnat, carteau unei mari ratări matrimoniile și materne. Avocatul Stelian Voinescu (Stello), cu care Alice Steridi se mărită în 1915 și care moare în 1940, a fost, succesiv, crucea, calvarul acestei femei („Îmi căutam călăul. Să fiu hărâzit să fiu chinul specific al cuvântului”, scrie „victima” în martie 1937), dar și – după moarte – confidentul acesteia, în ultimii douăzeci de ani de viață.

Tribulațiile amorozăle sărmantului bărbat de salon, un „bărbat deosebit de intelligent, spiritual, distins, foarte cultivat”, cum afirmă Al. Paleologu, dar „șuetă și cheflu; i-a făcut multe zile friste”, ocupă destule contexte în carte. Vulgaritatea sale (p. 19), umilită sistematică („Stello a deținut de mine fiziceste. O iubește pe Jeanne C.”, „Iar o decepcie cu Stello, nu doar că mă trădat pentru L. Steff, dar ne-a trădat pe amindouă” etc.) se vor transforma – grăție uluitoarei capacitați a autoarei de a înțoace negativul în experiență pozitivă – nu doar în temei existențial, ci chiar în iluminare, în suferință purificatoare. Toate acestea o proiectează pe Alice Voinescu într-un personaj, holbanian, aș zice, numai în aparență desuet, melodramatic („înțeleg pe Juliette Drouet”, scrie ea în sept. 1941); în fapt, distanță tot mai mare între vocație și aspirații, între virtualitate și ne-inchegarea finală, ca și mulțimea monologurilor pe tema eșecului, fac din acest *Jurnal* un miniroman de idei, pe teme afective.

Al patrulea traseu

Însă cel mai generos traseu de lectură a *Jurnalului* este marcat de puizeră de reflexe ale istoriei. Cum scriam aici săptămâna trecută, faptul că Alice Voinescu duce notează din 1929 pînă în 1961 o face să cutreiere ambele maluri ale extremismului politic, legionarismul și comunismul. „Moartea lui I.G. Duca m-a consternat (...) durerea e mult mai ascuțită cînd mă gîndesc la tineretul nostru rătăcit” (2 iul. 1934). „Iar îtipă legionarii. Ce vor? Nici ei nu știu bine. În fond e izbucnirea unei nemulțumiri, e ceva care fierbe în toată omenirea. Ce vrem? Am pierdut sensul vieții. E în joc creștinismul” (23 iun. 1941). De cealaltă parte: „e o crimă ce s-a făcut cu tinerețul altor țări, fanaticat, nărozi și după toate împins către crimă și bolșevism, fără voia lui” (nov. 1942). „Tipul comunist nu se potrivește la noi, ci este, cu ochi și sprincene creație evreiască. Sper pentru eurei că se vor mai potoli de a face ei creșterea românilor. Eu cred că o vor face, căci au fel” (mai 1945). „Pe rușii îi înțeleg în nevoie de a-și construi ziduri apărătoare. Fie din noi transeu de luptă. Am convingerea că nici nu-i mai interesăm ca material uman de convertit. Ne-disprețuiesc din pricina oamenilor cu care lucrează: arăviști, profitori și fricoși” (nov. 1947). „Azi mă căștesc de a fi preferat să lucrez pentru ai mei decit să fi urmat chemarea dascălilor din străinătate. Azi, cînd vine cine conduce neamul nostru, blestem ceasul în care n-am plecat de aici” (dec. 1948).

Moartea monseniorului Vladimir Ghica (p. 548), noblețea incredibilă cu care, în nov. 1952, se notează simplu: „Nu ureau să mă gîndesc la cele 19 luni trecute în închiisoare”, oricare de coerciție și teroare cu care s-a făcut colectivizarea (pp. 504, 649), moartea lui Ionel Teodoreanu (p. 697), revoluția din Ungaria („Ce se întimplă în Ungaria mă umple de respect. Mă simt smerită ca româncă. Dar și noi am suferit cumpliț. Acțiunea noastră e durere și răbdare. Știi că străinii ne subestimează și ne dispută chiar. Dar ce le pasă lor! Vor să aibă un spectacol nobil, frumos fînducă pe ei nu-i doare”, oct. 1956), consemnarea semnelor de firavă normalizare (Piccolo Teatro și Baletul american în turneu la București, p. 830 s.u., în 1960) – sănii numai cîteva dintre contextele care, cum spuneam, umplu celălalt talger al balantei, în contrapondere – anii ’50 – de semnificații cu anii ’30 ai lui Mihail Sebastian.

Și dacă tot am ajuns la Sebastian, să notăm reacțiile lui Alice Voinescu la fascinația exercitată de Nae Ionescu asupra generației ’27 („Ca om, mi-a fost simpatic, ca dascăl a fost o primejdie. I-a învățat să trăiască tragic. A «trăi tragic» și a trăi consilient, nici mai mult, nici mai puțin”, „Trebuie să fi fost fatal omul asta pentru firi de calitate. Tot mai mult înțeleg influența nefastă asupra tineretului, scos din făgădui realității pămîntști și trezit pentru destinul suprapămîntesti. Deosebită între asceza credinței creștine și chinul intim al lui și al celor pe

care i-a crescut cu gustul pentru acest chin e că credinciosul se odihnește în dragoste de suferință sa tragică, iar acești orgolioși nu parvin să iasă din virtejul în care se întrețin: mor pe propria lor roată”; „Păcat că s-a adresat unei generații primare, primitive, sau că era diabolic”, pp. 361, 365, 441), reacțiile la problema evreiască, fiz obiectiv-moderat „e dureros să vezi români de treabă păstrând în adincul lor rană contra evreilor (...) se explică, mai ales la moldoveni, prin abuzurile evreilor, foarte numeroși acolo...”, p. 415), fie umorale (v. p. 152, despre Lucia Demetrius, „fond rasial puternic, tristețe acră – nu românească, fiz obiectiv-moderat, din total deviat de o ambīție de rasă lezată”). Să tot în context, admiratorii lui Noica vor avea la pp. 166, 174, 310, 313, 359 tot atîtea prialjuri de reflectie.

De lume și România

Cu părere de rău (un al treilea episod al cronicii ar fi fost o obrăznicie) voi sări peste o mulțime de fizuri, scene și idei care ar fi meritat mult mai mult decât simpla semnalare: rivalitatea cu Yvonne Wright în conducerea grupului de la Oxford în România (pp. 83, 103, 127); vizita acasă la N. Iorga, p. 78; reacția de exasperare provocată de piesele lui Eugène Ionesco, în sept. 1958 (p. 806); un Gogu simpatizat, p. 27, 117, ca și Tilica Ioanid, p. 10; relațiile despre George Enescu de la pp. 335 și 717, cele despre Gala Galaction, duhovnicul autoarei, pp. 496, 511, ori cele despre Lucia S. Bulandra, „realmente o cocoană mare” în iunie 1941, dar „o veche lichea” în martie 1949; Elena Văcărescu, p. 80, Cella Delavrancea, p. 386; Alexandru Paleologu, zis Puf (pp. 389, 816); paginile dedicate vizitelor la nonagenarul Simion Mehedinti, pp. 775, 802; refuzul trecerii la calo catolicism („insinuările acestea catolice îmi sunt pur și simplu antipatiche. Îți mulțumesc, Doamne, că m-ai făcut ortodoxă”, p. 246, v. și 249, 350); gesturile de tandrețe ale lui Geo Bogza, p. 793, debutul scenic al unor Liviu Ciulei, Clody Bertola sau Florin Pierici, p. 798 s.a.m.d.

Meditația pe tema destinului României ar merita ea însăși un articol special, fiindcă Alice Voinescu a avut chemare pentru diplomație, pentru instruirea vîlăstelor regale și chiar pentru politică, măcar cultural, dacă nu la modul propriu. „Am constatat că sunt foarte sensibili la tot ce atinge demnitatea țării mele”, scrie ea la 27 iul. 1930. Fie că visează la ziua în care mahala bucreșteană se va occidentaliza (p. 13) sau la o catifelată, dibace ghidonare a francmasoneriei („ei pot urzi firele supranationale, fără pericol național. Noi să-i ajutăm, dar mi se parea o crimă față de țara noastră să primesc ordine de lucru din afară” p. 122), fie că laudă „influența Apusului” la ardeleni (vizavi de „superficialeitate și mahagatismul” din sud, p. 521), că deplinge „incongruență și lipsă de realism a românilor” (p. 187) ori „străvechea racilă românească de a trage la străini, din dusmanie pentru ai tăi” (p. 440), Alice Voinescu vibrează la fiecare act (anti)național. Însă, atenție, o face tocmai cu gîndul la Statele Unite ale Europei (reflex de Pontigny, dar nu numai): „Mă simt foarte româncă, dar din teapa celor din trecut, omeni și modesti și doritori de a Europa mai reală, mai unită, o așteptăcăstă Europă fără pasapoarte, aceeași monedă, colaborare cînstită între neamuri suverane la ele acasă. O Europe creștină” (29 aug. 1944).

Numei de la această altitudine vom înțelege exact, la o francofilă, „asentimentul total cu Anglia” din iulie 1940, dar și previziunile corecte de genul: „dacă învinge Anglia, ne dă în sferă de influență rusească” (11 dec. 1941, v. și p. 438) sau: „Nimic nu mă face să renunț la ideea că, dacă Franța ar colabora cu Germania, pacea să-ar instala în Europa” (5 oct. 1941). Ca și furia anti-Roosevelt din ian. 1957, sau amarul unui verdict din nov. 1949: „Nu mai cred în salvarea neamului nostru, fiindcă nu prezintă interes pentru Occident”.

Necitită, necitată și ocolită sistematic pînă acum, Alice Voinescu se răzbună cu asupră de măsură. Se pare că, la noi, numai destinele frînte devin exemplare.

DIN SUMARELE VIITOARE

- Supliment gratuit despre contracepție și educație sexuală în România
- Interviu cu Mircea Ciurăla, ministrul Industriei
- Dan Pavel: „Scrisoare deschisă către Mircea Gheordănescu, adjuncțul directorului SRI”
- Bujor Nedelcovici: „Jurnal infidel”
- Nicolae Filipescu: „Extinderea NATO și situația Tărilor Baltice”
- Eugen Uricăriu: „Scenariu”
- Tîrgul de carte de la Leipzig
- Interviu cu Teodor Dunca, ambasadorul României în Germania
- Daniel Vighi: „Învățămîntul românesc de la discursul despre reformă, la reformă”

IULIAN ANGHEL

Bucureştiul și Budapesta au căzut de acord: „Să lăsăm trecutul pe seama istoricilor“

Între 25 și 27 ianuarie, președintele României, Emil Constantinescu s-a aflat într-o vizită oficială în Ungaria. Pe 26 ianuarie, președintele român s-a întîlnit cu omologul său ungar, Árpád Göncz, cu primul-ministrul Ungariei, Gyula Horn, iar spre seară, după ce a fost primit de primarul Budapestei, Gabór Demszki, a avut scurte întîlniri cu delegații ale partidelor politice de opozition din Ungaria. În ultima zi, Emil Constantinescu a participat la deschiderea Consulatului român de la Szeged și a asistat la semnarea acordului de înfrângere dintre orașele Timișoara și Szeged. Ultimul punct de oprire a președintelui român înainte de revenirea în țară a fost orașul Gyula. Aici, Emil Constantinescu a participat la o scurtă slujbă religioasă oficiată în biserică ortodoxă română, iar la Liceul „Nicolae Bălcescu“ a vorbit reprezentanților comunității românești din localitate.

România și Ungaria – „un model de înțelegere“

Partea română deplasat la Budapesta nu mai puțin de săptă miniștri: Andrei Pleșu, Victor Babiu, Mircea Ciumara, Andrei Marga, Ion Caramitru, Gyorgy Tokay și Remus Opris. A fost prezentă la Budapesta și o delegație formată din aproximativ 230 de oameni de afaceri români. Acest lucru a fost observat și în presă, și de către oficialitățile maghiare: „componenta delegației române face posibilă discutarea tuturor problemelor care există între noi (...) Nici unul dintre parteneri nu va pleca acasă nemulțumit“, a remarcat chiar Árpád Göncz. Colaborarea economică dintre România și Ungaria a fost unul din subiectele importante aflate pe agenda discuțiilor. Însă nu a putut fi ocolită nici situația politică din cele două țări. Ungaria se află în pragul alegerilor, România se confruntă cu o criză la nivelul coaliției parlamentare și guvernamentale. Cu toate acestea, s-a căzut de acord că relațiile dintre cele două țări nu au fost niciodată atât de bune. În vara trecută, președintele Ungariei a vizitat Bucureștiul și a fost bine primit la Tîrgu-Mureș. Vizita sa a fost apoi urmată de cea a primului-ministrul, Gyula Horn, și de cea a ministrului de Externe al Ungariei, László Kovács. Pe acest fond, al relațiilor pozitive ascendente, Ungaria, prin vocea primului-ministrului, Gyula Horn, s-a arătat îngrijorată de prelungirea crizei de la București și a arătat că Occidental este și mai îngrijorat în această privință. Poate și de aceea Emil Constantinescu a subliniat de nenumărate ori, în cursul vizitei sale, că această criză nu pune în pericol „reconcilierea istorică“ româno-maghiară. „Eu și președintele Göncz ne-am constituit în garanți ai reconcilierei istorice româno-maghiare (...) La baza relațiilor noastre am pus încredere“. Președintele Ungariei a calificat, la rîndul său, drept „exemplară“ relația politică dintre Budapesta și București, un model de înțelegere care ar trebui urmat și de alții. Dacă relațiile dintre România și Ungaria sunt „exemplare“ pentru Budapesta, nu același lucru spun conducătorii maghiari despre relația cu Slovacia. Între cele două țări a fost semnat în 1995, la Paris, un tratat de bază. În 1996, el a fost ratificat de Parlamentul de la Bratislava, însă nici pînă la această oră tratatul nu este operational. Nu demult, László Kovács, ministrul de Externe ungar, s-a întîlnit la Bratislava cu omologul său slovac, Zdenka Kramplova, însă nu s-a reușit decît semnarea unui acord de cooperare între cele două minister. Discuțiile de anul trecut dintre Gyula Horn și Vladimír Mečiar privind proiectul construirii în comun a unui baraj pe Dunăre, la Nagymaros-Gabcikovo, s-au transformat pînă la urmă într-o dispută teritorială. Astfel de dispute sunt depășite în România. Legea administrației locale și Legea învățămîntului au fost modificate prin ordonanțe de urgență și ele sunt operaționale. Pe de altă parte, există și probleme: aceeași ordonanță de modificare a Legii învățămîntului, prin care se acorda populației maghiare dreptul de a învăța în limba maternă la toate nivelurile, a fost modificată de Senatul României într-o formă pe care președintele Constantinescu a dezavut-o. În condițiile prelungirii crizei de la București, o reparare a ei în Camera Deputaților, după cum doresc UDMR, va mai dura. Deși nici unul dintre liderii de la Budapesta nu au declarat-o, această stare de provizorat poate fi speculată în campania electorală din Ungaria. Partidele de opozition din Ungaria, și în special FKG (Partidul Independent al Micilor Proprietari) și FIDESZ (Partidul Civic Ungar, cotat în sondaje cu 15% din preferințe-

le electoratalui), practică frecvent un discurs antiromânesc. Opoziția din Ungaria a votat, de altfel, în decembrie 1996 împotriva ratificării tratatului de bază româno-maghiar.

În cadrul actualei vizite, Gyula Horn, primul-ministrul ungar (și și cel al Partidului Socialist Ungar, urmaș direct al fostului partid comunista), a atenționat partea română că, din cele 13 puncte ale aide-memoire-ului semnat între România și Ungaria, doar în două dintre ele s-au înregistrat progrese. Președintele Constantinescu a afirmat însă că, din analiza facută împreună cu ministrul român aflat la Budapesta, s-a constatat că „am îndeplinit mai mult chiar decit ne-am propus“.

Nici apropriatele alegeri din Ungaria și nici problemele politice interne ale României nu par a modifica intenția Ungariei de a avea relații cât mai strînse cu România: „integrarea României în Uniunea Europeană este de o importanță vitală pentru Ungaria (...). Si chiar dacă există urcări și coborări, viitorul nostru se află în Europa Comună“ – a spus Árpád Göncz. Care sunt principali dușmani ai

Emil Constantinescu și Árpád Göncz
26 ianuarie

bunelor relații dintre România și Ungaria? „Trecutul istoric de care suntem și nu suntem vinovăți“ a răspuns Árpád Göncz, iar președintele Constantinescu a adăugat: „Trecutul e uneori tragic. Trebuie să-l privim așa cum a fost, dar să-l lăsăm istoricilor să-l cerceteze în universități și să nu permitem politicienilor să se folosească de el“.

Președintele Constantinescu a amintit în acest context că ordonanță privind introducerea inscripțiilor bilingve a fost aplicată cu bună-credință în 320 de localități, însă lumea s-a raportat doar la cele două cazuri unde această ordonanță a fost contestată.

Relațiile economice

Din 1992 încoace, schimbările economice dintre România și Ungaria s-au dublat și au căpătat o nouă dimensiune după primirea României în

Vize SUA fară interviu

Ambasada SUA informează că, începînd din 30 ianuarie a.c., Consulatul american acceptă următoarele tipuri de solicitări de vîză fără cerința interviului personal. Vor fi acceptate numai solicitantii care se încadrează într-o din următoarele categorii:

- Solicitantii care au mai călătorit în Statele Unite și care pot demonstra acest lucru cu vîza americană existentă fie în pașaportul curent, fie în cel expirat.
- Solicitantii venind din partea unor corporații americane bine cunoscute și care călătoresc în interes de afaceri.
- Solicitantii care călătoresc în interes de afaceri din partea unor firme străine și românești, mari și bine cunoscute.
- Solicitantii în vîrstă de peste 62 de ani.
- Solicitantii care dețin vîza canadiană sau care călătoresc în Orientul Îndepărtat.
- Solicitantii/solicitantele ale/ai căror soții/soții au mai călătorit în SUA.
- Solicitantii care sunt copii minori și ai căror părinți au mai călătorit în SUA.

Consulatul american reamintește faptul că legea americană a imigrării presupune că toți solicitantii sănătății potențiali imigranți. Fiecare solicitant trebuie să dovedească existența unor legături puternice cu țara de origine și a unei situații financiare suficiente de puternice în România. Documentația necesară companiilor cuprinde o copie după cel mai recent bilanț aprobat de autoritatea fiscală și o declarație bancară recentă.

Persoanele particulare trebuie să prezinte dovezi ale unei situații financiare bune, despre proprietățile deținute, locul de muncă, legăturile de familie și de altă natură care le legă de România.

CEFTA. Mircea Ciumara, ministrul Industriei, a recunoscut însă că ele sunt în favoarea Ungariei, ceea ce în viitor poate duce la un dezechilibru care să „afețeze aceste relații“.

Vîitorul însă pare optimist. S-au purtat discuții pe marginea construirii unei autostrăzi care să lege cele două capitale, de la București autostrada urmând a fi prelungită spre Constanța și Giurgiu. În opinia părții române, aceasta trebuie să treacă neapărat prin Brașov pentru ca de ea să poată beneficia toată zona Ardealului.

S-a discutat, de asemenea, despre semnarea unui acord între Compania de petrol ungară MOL și Romgaz și construirea unei conducte care va permite României recordarea la sursele de petrol și gaze din Marea Nordului.

S are în vedere semnarea (probabil în aprilie, la întîlnirea camelerilor mixte de comerț) a unui acord în domeniul standardizării. Nu a fost uitată nici cooperarea în domeniul întreprinderilor mici și mijlocaș (în acest sens, funcționează de mai mult timp euroregiunea Dunăre–Mureș–Tisa), cooperarea în domeniul militar (crearea unui batalion mixt de menținere a păcii), cooperarea în domeniul învățămîntului (un acord de învățămînt pentru anii 1998–2000 va fi și el semnat), cooperarea în domeniul culturii (Ion Caramitru, ministru Culturii, și omologul său ungar au discutat despre organizarea zilelor culturii române (data va fi fixată ulterior) la Budapesta și despre multe alte proiecte comune).

Români din Ungaria

Consulatul român de la Szeged, deschis la 27 ianuarie, este o replică a celui maghiar, deschis anul trecut la Cluj. Potrivit unor surse oficiale maghiare, în Ungaria mai trăiesc aproximativ 30.000 de români (deși cifra reală pare a fi mai mare). În Gyula locuiesc astăzi aproximativ 3.000 de români. Nu există inscripții bilingve. Există însă o biserică românească și un liceu cu predare în limba română, „Nicolae Bălcescu“. Directorul liceului se plinge că „multă vreme nu s-a luat cunoștință despre comunitatea română din Ungaria“.

În fața reprezentanților comunității române, președintele Emil Constantinescu s-a referit la sprijinul pe care România îl va acorda învățămîntului românesc în Ungaria: statul român va acorda anual zece burse pentru copiii care vor să studieze în România; anual, 25 de profesori vor putea urma cursurile unor universități de vară din România; 30 de copii își vor petrece anual vacanțele în țară etc. Președintele a donat liceului românesc din Gyula un fond de carte; au fost donate 100 milioane de lei Episcopiei române din Ungaria pentru reparări cunrente, iar Ministerul Culturii va aloca din fondul pentru monumente istorice sumele necesare pentru repararea bisericilor monumente istorice din Ungaria. Constantinescu a mai promis un sprijin ferm pentru catedrele universitare de limbă română.

Consiliul local al orașului Szeged a acordat un sediu pentru organizațile care reprezintă comunitatea românească și un lăcaș de cult pentru Biserică Ortodoxă Română.

Președintele Ungariei s-a adresat la rîndul său reprezentanților comunității române: „Trebuie să aveți grija de limba voastră ca de lumina ochilor (...) Pentru asta suntem responsabili noi, politicienii maghiari, dar și guvernul român“. Lucrurile se vor ușura, în opinia lui Árpád Göncz, cind Ungaria și România vor fi împreună în Uniunea Europeană, cind „granițele se vor spiritualiza“.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncț: RODICA PALADE
Publicist comentator: ANDREI CORNEA
Grafician: DAN PERIOVSCHI

Contabil șef: ALINA CORBU, Sef departament marketing-distribuție: MIRCEA VLAD IONESCU; Asistent marketing-publicitate: MIHAELA CUCU; Redactor: IULIAN ANGHEL (șef departament social), IOANA IERONIM (cultură), DAN HERA (economie, istorie), AURELIAN CRĂCIUN, SANDU IORDACHE; Secretar: MARA STEFAN

Difuzare, abonamente: Constantin Salata, Alexandru Petrea; Operator calculator: Lidia Cristescu; Corectură: Rodica Toader; Casierie: Mihaela Antonescu.

Rubrici: SERBAN ORESCU, EMIL HUREZEANU, H.-R. PATAPIEVICI, ZOE PETRE, DAN PAVEL, RADU CALIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA (comențial politic), N. RADULESCU DOBOREGA (ecologie), MARIANA CELAC (viață urbană), DAN C. MIHĂILESCU (cronica literară), MAGDA CARNECI (cultură), IRINA COROIU (cronica de teatru).

Consiliul consultativ: 22*: MONICA LOVINESCU, VIRGINIA IERUNCA, MIHAI SORA, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHAELA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANIOHI, H.-P. PATAPIEVICI

Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfn.ro,
<http://www.dnb.ro/22/>

Responsabil de număr: Aurelian Crăciun

ISSN-1220-5761